

บทที่ ๒

ความเชื่อของชาวบ้านโคกมอนที่มีต่อคณะสงฆ์วัดบ้านโคกมอน ในพิธีสวดพระปริตรเพื่อต่ออายุ

ในบทนี้ผู้วิจัยได้กล่าวถึงภูมิหลังบ้านโคกมอนและประวัติความเป็นมาของบ้านโคกมอนความเป็นมาของการสวดพระปริตรเพื่อต่ออายุความเชื่อของชาวบ้านโคกมอนต่ออำนาจแห่งพระรัตนตรัยการให้ผลและการดำรงชีวิตและความเชื่อด้านการสวดพระปริตรต่ออายุมีอิทธิฤทธิ์ป้องกันภัยปรามมารันดาลโชคลาภซึ่งผู้วิจัยจะได้อธิบายต่อไป

๒.๑ ภูมิหลังบ้านโคกมอน

ในสมัยกรุงศรีอยุธยา พ.ศ. ๒๒๕๖ เจ้าแก้วมงคล (จารแก้วบุษ) ราชันดาของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช แห่งนครเวียงจันทน์ ได้ติดตามพระครูโพนสะเม็ด ซึ่งหนีภัยจากเวียงจันทน์มาตั้งบ้านเมืองเขตแดนเขมรและลาวตอนใต้ เมื่อเจ้าแก้วมงคลลาสิกขาจากสมณเพศเจ้าสร้อยศรีสมุทรพุทธางกูรผู้ปกครองนครจำปาศักดิ์ได้แต่งตั้งอาจารย์แก้วเป็นนายกongพร้อมไพร่พลประมาณ ๓,๐๐๐ คน มาปกครองบ้านท่ง (ปัจจุบัน คือ ท้องที่อำเภอสุวรรณภูมิ) ขึ้นต่อพระนครจำปาศักดิ์ พ.ศ. ๒๒๖๘ อาจารย์แก้วถึงแก่กรรม ท้าวมีดผู้เป็นบุตรได้ถูกแต่งตั้งให้เป็นเจ้าเมือง(ยกฐานะบ้านให้เป็นเมือง) ท้าวทนต์น้องท้าวมีดเป็นอุปฮาด ต่อมาท้าวมีดถึงแก่กรรม กรมการเมืองได้มีบอกไปยังนครจำปาศักดิ์ ตั้งท้าวทนต์ให้เป็นเจ้าเมืองท่ง ในระหว่างนั้น ท้าวเซียงและท้าวสุนซึ่งเป็นบุตรท้าวมีดบาดหมางกับท้าวทนต์ผู้เป็นอาจึงคบคิดกับกรมการเมืองขอพึ่งพระบรมโพธิสมภารพระบรมราชาที่ ๓ (พระเจ้าเอกทัศ) จึงโปรดเกล้าฯ ให้พระยาพรหม พระยากรมท่า เป็นข้าหลวงขึ้นมาจัดการบ้านเมืองเพื่อให้อำกับหลานปรองดองกัน ท้าวทนต์ทราบข่าวก็พาครอบครัวอพยพไปอยู่บ้านกุดจอก (ท้องที่อำเภออาจสามารถ) พระยาพรหม พระยากรมท่า จึงมีใบบอกไปกรุงศรีอยุธยา ขอดังท้าวเซียง เป็นเจ้าเมือง ท้าวสุนเป็นอุปฮาดเมืองท่งจึงขาดการปกครองจากนครจำปาศักดิ์

พ.ศ. ๒๓๑๕ ในรัชสมัยพระเจ้าตากสินมหาราช พระยาพรหม พระยากรมท่าเห็นว่าเมืองท่งมีชัยภูมิที่ไม่เหมาะที่จะขยายเป็นเมือง เพราะตั้งอยู่ริมแม่น้ำเซ (ลำน้ำเสียวในปัจจุบัน) น้ำเซาะไหลแรงมากตลิ่งพังลงทุกปี เห็นว่าคงทำสารห่างจากเมืองท่ง ๑๐๐ เส้นเป็นที่ชัยภูมิที่ดีจึงมี

ไปบอกไปยังกรุงธนบุรี สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชจึงโปรดฯ ให้ตั้งดงท้าวสารเป็นเมืองสุวรรณภูมิ^๑

จากหลักฐานข้างต้นนั้นต่อมาชาวบ้านที่อยู่เมืองสุวรรณภูมิจึงแยกบ้านออกมาตั้งบ้านใหม่ทางทิศเหนือตั้งชื่อว่าเหล่าสวนมอนอยู่มาบ้านเหล่าสวนมอนแตกบ้านโคกมอนก็อพยพไปตั้งถิ่นฐาน ณ บริเวณเนินบ้านเก่า ซึ่งตั้งชื่อว่า หนองบัวชุมดิน ประมาณ ๒ – ๓ กม. ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของชุมชนเหล่าสวนมอน (ดงบ้านเก่า) ต่อมาอพยพไปตั้งบ้านเรือน ณ บ้านโคกมอนในปัจจุบันเป็นชุมชนขนาดกลาง สันนิษฐานว่าโคกมอนคงจะมีดินมอนอยู่มากจึงตั้งชื่อบ้านที่ตั้ง บ้านโคกมอน ตั้งเมื่อ ๒๔๕๒

เดิมชาวบ้านได้โยกย้ายบ้านเรือนจากบ้านหนองบัวชุมดินซึ่งมีสัตว์ร้ายนานาๆ ชนิด และแห้งแล้งเกิดไฟป่าไหม้หมู่บ้านจึงโยกย้ายมาตั้งบ้านเรือนบริเวณป่าดงดอนและได้ทำการปลูกหม่อนเพื่อเลี้ยงไหมกันมากจึงตั้งชื่อหมู่บ้านว่า บ้านโคกมอน

เดิมที่บ้านโคกมอน ชื่อบ้านหนองบัวชุมดินตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของบ้านปัจจุบัน บ้านหนองบัวชุมดินได้อพยพมาจากบ้านเหล่าสวนมอนซึ่งเป็นหมู่บ้านใหญ่โตมีบ้านเป็นพันครอบครัวขึ้นชื่อลือนามในความอุดมสมบูรณ์ประชาชนมีความสนุกสนาน คนในหมู่บ้านมีทุกรูปแบบมี นักปราชญ์ นักเลง นักเสียดสละ ผู้เห็นแก่ตัว และมีเสียงเล่าลือถึงความสวยงามของสภาพสตรี ในชุมชนแห่งนี้ เป็นหมู่บ้านเก่าแก่อายุเกือบ ๓๐๐ ปี เหตุการณ์ที่ทำให้บ้านนี้เหลือเพียงชื่อ ดงบ้านเก่า บุคคลผู้เห็นเหตุการณ์เล่าให้ฟังว่า ได้เกิดโรคฝีดาษและอหิวาตกโรค ตายไปเกือบครึ่งบ้าน และเกิดลาภอาเพศหลายประการเช่น มีสุนัขจิ้งจอกเกิดเป็นบ้าวิ่งไปกัดคนและสัตว์เลี้ยงในบ้าน ไก่ป่าเข้าขุ้ยเขี่ยอาหารกับไก่อบ้าน นอกจากนั้นพวกเด็กเลี้ยงควายอยู่ทุ่งนามองเข้ามาในหมู่บ้าน เห็นไฟกำลังไหม้บ้าน เมื่อวิ่งเข้ามาบอกผู้ใหญ่ปรากฏว่าไม่มีไฟไหม้บ้านเลยชาวบ้านจึงถือว่านิมิตไม่ดี ชะตาบ้านขาด จึงพากันอพยพแยกย้ายกันไปเป็นกลุ่มๆ พอจะแบ่งได้ดังต่อไปนี้

กลุ่มที่ ๑ ไปตั้งที่บ้านร่องคำ-หนองผือน้อย

กลุ่มที่ ๒ ไปตั้งที่บ้านดงเค็ง-หนองสิม (ต่อมาบ้านหนองสิม ได้ขอแยกออกเป็นหมู่บ้านสวนมอนเพื่ออนุรักษ์ชื่อเดิมไว้ โดยทางราชการอนุมัติให้ตั้งเป็นหมู่ที่ ๑๒ ตำบลป่าสัก

กลุ่มที่ ๓ ไปตั้งที่บ้านหนองบัวเลิง

กลุ่มที่ ๔ ไปตั้งที่บ้านหนองบัวชุมดิน

กลุ่มที่ ๕ ไปตั้งที่บ้านอีเม้ง

^๑ กระทรวงศึกษาธิการ, เรื่อง วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ร้อยเอ็ด (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, พ.ศ. ๒๕๔๒), หน้า ๕๓ – ๕๕ ,

บ้านทั้ง ๕ หมู่บ้านนี้ตั้งอยู่ใกล้เคียงกันถือว่าเป็นพี่น้องกันเพราะมีความสัมพันธ์กันมาในอดีต^๒

๒.๑.๑ ประวัติความเป็นมาของบ้านโคกมอน

บ้านโคกมอนเดิมที่ได้ย้ายจากบ้านหนองบัวชุมดินมี นายผม ปาโส เป็นผู้ใหญ่ในขณะนั้นที่ตั้งอยู่ทางตะวันออกของหมู่บ้านโคกมอนในปัจจุบัน ในอดีตบ้านหนองบัวชุมดินได้เกิดอัคคีภัยร้ายแรงทำให้หมู่บ้านได้รับความเสียหายอย่างมากจึงทำให้ผู้ใหญ่วัยในสมัยนั้นคือนายนาม คูเมืองได้พาลูกบ้านมาตั้งหมู่บ้านใหม่คือบ้านโคกมอนในปัจจุบัน โดยได้ย้ายมา พ.ศ. ๒๔๕๒ ได้ตั้งบ้านอย่างเป็นทางการเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๐ โดยใช้ชื่อว่าบ้านโคกมอน ตำบลป่าสังข์ อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ในปัจจุบัน โดยมีผู้ใหญ่วัยตามลำดับดังนี้

นายนาม คูเมือง เป็นผู้ใหญ่วัย พ.ศ. ๒๔๖๐ – ๒๕๐๐

นายอ่อนลี แสนมาตย์ พ.ศ. ๒๕๐๐ – ๒๕๑๖

นายเถา ปาโส เป็นผู้ใหญ่วัย พ.ศ. ๒๕๑๖ – ๒๕๓๑

นายสมบุญ แสนมาตย์ เป็นผู้ใหญ่วัย พ.ศ. ๒๕๓๑ – ๒๕๕๒

นายสมพร หนองทุ่ม เป็นผู้ใหญ่วัย พ.ศ. ๒๕๕๒ ปัจจุบัน

๒.๑.๒ ความเชื่อของชาวบ้านโคกมอน ความเชื่อของชาวบ้านโคกมอนเป็นความรู้อย่างหนึ่งที่เกิดจากการฟัง การอ่าน หรือการเห็น ความเชื่อเป็นการยอมรับตามข้อความที่เกิดจากการรับรู้เหล่านั้น แล้วนำมาปฏิบัติตาม หากความเชื่อนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ผู้เชื่อก็จะปฏิบัติไม่ถูกต้อง ทำให้เกิดผลเสียต่อผู้ปฏิบัติตาม หากความเชื่อนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องดีงาม ผู้ที่นำความเชื่อนั้นก็ย่อมนำไปปฏิบัติอย่างถูกต้องและสามารถเอื้อประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่นได้ใน แง่ของพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาที่เน้นหนักในเรื่องการใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ให้รู้จักกำจัดความทุกข์เดือดร้อน ด้วยการพิจารณาให้เห็นต้นเหตุของความทุกข์แล้วแก้ไขให้ถูกต้อง ไม่ใช่เชื่อถ้อยอย่างงมงายไร้เหตุผล ความเห็นจริงด้วยนั้นเป็นสิ่งที่ใช้เป็นหลักการในการลงความเชื่อ ซึ่งหลักความเชื่อหรือศรัทธาในพระพุทธศาสนาผู้วิจัยจึงแบ่งเป็น ๓ คือ

๑) ความเชื่อเรื่องบุญบาป โดยชาวบ้านโคกมอนเชื่อว่าทำบุญอันเป็นงานมงคล ๖ เป็นเรื่องการสร้างคุณความดีเป็นการสร้างบุญใหญ่เก็บสะสมไว้ สืบทอดพระศาสนา ได้กระทำความบุญกิริยาได้อย่างครบถ้วน ทำให้จิตใจ ปิติ เบิกบาน ชีวิตมีความสุข ขอสิ่งใดก็จะได้ผลตามที่ปรารถนา

^๒ ประชุม แสงใส และคณะ ผลิตอุโบสถศาลาวัดร่องคำ สัณฐานัตตพัตต ๖ พระเถรชาว์รองคำ พระปริยญ สามเณรปริยญ และสมโภชบ้านร่องคำครบ ๑๐๐ ปี (ขอนแก่น : หจก.ขอนแก่นการพิมพ์ ๒๕๕๒) หน้า ๕๒ – ๕๓.

จากความเชื่อนี้ ทำให้ชาวบ้านโคกมอนสามารถ อนุรักษ์สืบทอด และกลายมาเป็นอาชีพต่อมาจนถึงปัจจุบัน เป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาอีกทางหนึ่ง และอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน

๒) ความเชื่อเรื่องโชคลาภ ชาวบ้านโคกมอนเชื่อว่าการประกอบพิธีกรรมสวดพระปริตรเพื่อต่ออายุสามารถบันดาลโชคลาภได้ หากสวดเป็นประจำสม่ำเสมอแล้ว ย่อมมีอานุภาพหลายประการด้วยกัน ที่ทำให้เกิดความขลังและความศักดิ์สิทธิ์ คือพระปริตร มีอานุภาพบำบัดทุกข์ โศกโรคภัยและความเดือดร้อนกระวนกระวายใจ ขจัดภัยอันตรายกลางชั่วร้าย ผันร้าย ปิดเป่าเสนียดจัญไร อุบาทว์ บาปเคราะห์ภัยต่างๆ ป้องกันโจรภัย อัคคีภัยขอสรพิษ/สัตว์ร้าย ภูตผี ยักษ์ คนธรรพ์ คும்ภรกรรักษาให้ปราศจากอุปัทวเหตุอันตราย โรคพยาธิส่งเสริมให้เจริญด้วยอายุ วรรณะ สุขะ พละ สวัสดิ์มีชัย สุขกายสบายใจ มีอายุยืนยาว ได้

๓) ความเชื่อเกี่ยวกับพระปริตร ชาวบ้านโคกมอนเชื่อว่าการประกอบพิธีกรรมสวดพระปริตรทำให้เป็นผู้มีความขยันหมั่นเพียร ไม่ทอดทิ้งในการประกอบอาชีพต่างๆ อย่างสุจริต ไม่ผิดต่อศีลธรรมและกฎหมายเนื่องจากผู้สวดพระปริตรอยู่ประจำ ย่อมมีสติระลึกรู้ในการกระทำ อยู่เสมอ ฉะนั้น การประกอบกิจการงานใดๆ จึงมักจะสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี แม้มีปัญหาที่สามารถที่จะแก้ไขให้หนักเป็นเบาและผ่านพ้นวิกฤติต่างๆ ไปได้ จึงทำให้ผู้หวังความสำเร็จในปัจจุบัน นิยมสวดพระปริตรบทต่างๆ อยู่เนืองๆ เพราะส่งผลดีต่อตนเองและครอบครัวนั้นเองอารมณ์แจ่มใสไม่ขุ่นมัว หน้าตาอิ่มเอิบ ร่าเริง เบิกบานในใจ จิตใจสงบ สามารถที่จะเจริญวิปัสสนาต่างๆ ได้ง่ายขึ้น เพราะจิตสงบระงับจากนิวรณ์ เกิดปีติสุขภายในใจ ทำทำให้การทำงานทุกอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นพระปริตรที่สวดนี้ ทำให้จิตสงบได้จริงและทำให้เกิดปัญญารอบรู้ตามสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างดี ไม่หลงงมงายไปตามกระแสของวัตถุนิยม

กล่าวโดยสรุปความเป็นชุมชนไม่ได้มีความหมายที่ตายตัวแต่มีความเคลื่อนไหว และเปลี่ยนแปลง การให้ความหมายเกี่ยวกับชุมชนจึงเป็นสื่อที่ใช้ในการอธิบายความสัมพันธ์ทางสังคม หรือการจัดระบบความสัมพันธ์ใหม่ทั้งกับภายในและภายนอกชุมชนและเรื่องความเชื่อของชาวบ้านโคกมอนเชื่อในเรื่องบาปบุญที่ต้องให้ผลทั้งในปัจจุบันและอนาคตชาวบ้านเชื่อว่าการสวดพระปริตรเป็นการทำให้จิตใจสงบรู้เท่าทันปัญหาที่เกิดขึ้น การสาธยายพระปริตรอยู่ประจำทุกวันนี้ นั้น มีโอกาสที่จะพัฒนาจิตของตนเองไปสู่ความดับทุกข์ได้ เพราะหนทางไปสู่ทางดับทุกข์จึงเป็นเครื่องมือสำหรับฝึกหัดจิตให้เกิดสมาธิอันชอบเมื่อมีสมาธิจิตดีแล้ว สติย่อมเป็นปัจจัยให้เกิดสมาธิในที่สุดนั่นเอง

๒.๑.๓ ความเป็นมาของการสวดพระปริตร

การสวดพระปริตรตามที่นิยมกันในสังคมพระสงฆ์ครั้งพุทธกาล ปัจจุบันจะมีการสวดที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับลักษณะของท้องถิ่น สามารถแยกการสวดออกเป็น ๒ ด้าน คือ

๑. เจ็ดตำนาน คือ การสวดเฉพาะสูตรสำคัญ เจ็ดสูตร ซึ่งแบ่งออกได้อีกเป็น ๒ แบบ คือ

(๑) แบบย่อ ประกอบด้วย

๑. มงคลสูตร ว่าด้วยเหตุที่จะทำให้เกิดสิริมงคล

๒. รัตนสูตรว่าด้วยรัตนะทั้ง ๓ คือ พระพุทธรูป พระธรรมและพระสงฆ์ สวดเพื่อปิด
เป่าอุปัฏฐากให้หมดไป

๓. กรณียเมตตสูตร ว่าด้วยการเจริญเมตตา ไปไหนมาไหนให้คน เทวดารักใคร่
เมตตา

๔. ชันฐะปริตร ว่าด้วยพระพุทธรูปสำหรับป้องกันสัตว์ร้ายพวกอสรพิษ

๕. ธชัคคสูตร ว่าด้วยการเคารพธงคือคุณพระรัตนตรัยเพื่อขจัดความสะอึกกลัว

๖. อาฏานาฏิยะปริตร ว่าด้วยพระพุทธรูปที่สามารถป้องกันอุปัฏฐากทั้งปวง

๗. อังคุลิมาละปริตรว่าด้วยมนต์ของอังคุลิมาล ใช้ในงานมงคลหรือทำให้คล่อง

ลูกง่าย^๗

(๒) แบบพิสดาร ประกอบด้วย

๑. มงคลสูตรเกิดจากชาวชมพูทวีปต่างถกเถียงและตกลงกันไม่ได้ว่ามงคล คืออะไรจึงพากันไปทูลถามพระพุทธเจ้า ซึ่งพระพุทธองค์ก็ได้ให้คำตอบว่าสิ่งอันเป็นมงคลในชีวิตมี ๓๘ ประการ เช่น ไม่คบคนพาล คบบัณฑิต วาจาเป็นสุภาสิต... ซึ่งธรรมอันเป็นมงคลนี้ พระพุทธเจ้าตรัสว่าไม่ว่ามนุษย์หรือเทวดาเมื่อปฏิบัติตามแล้ว ก็ล้วนเป็นสิริมงคลแก่ตัวทั้งสิ้น^๘

๒. รัตนปริตร เล่ากันว่าครั้งหนึ่งเมืองไพศาลี เกิดทุพภิกขภัยฝนแล้งข้าวขาดแคลน คนล้มตายเป็นอันมากเพราะความอดอยาก พระเจ้าแผ่นดินและประชาชน จึงพากันไปอาราธนาพระพุทธเจ้า เมื่อพระพุทธองค์เสด็จมาถึง ก็มีฝนตกมาทำใหญ่ ครั้งนั้น พระพุทธองค์ทรงรับสั่งให้พระอานนท์เรียนรัตนสูตร อันมีเนื้อความสรรเสริญแก้ววิเศษ ๓ ประการที่ไม่มีแก้วอื่นใดเสมอเหมือน คือ พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ และสังฆรัตนะ และทำให้ผู้สวด ผู้ฟัง ผู้บูชาและผู้ระลึกถึงประสบแต่ความสุขสวัสดิ เมื่อพระอานนท์เรียนและสาธยายพร้อมทั้งได้นำบาตรน้ำมนต์จากพระพุทธเจ้าไปประพรมรอบกำแพงเมือง ๓ ชั้นตลอดสามยามตามรับสั่ง เมื่อน้ำพระพุทธมนต์ไปถูกพวกปีศาจ ก็หนีไป ถูกมนุษย์ที่เจ็บป่วยความเจ็บป่วยก็หายสิ้น พระอินทร์ก็ดำริว่าแม้เราก็คควรอ้างคุณพระรัตนตรัยทำให้ชาวเมืองประสบสุขจึงได้ตรัส ๓ บทท้าย แม้ปริตรนี้ ก็มีการสวดย่นดัดที่นำมาลงไว้เพื่อความเหมาะสมต่อเวลา^๙

^๗ ธนิต อยู่โพธิ์, อนุภาพพระปริตต์, หน้า ๑๒-๑๔.

^๘ พุ.พ. (บาลี) ๒๕/๕/๓.

^๙ พุ.พ. (ไทย) ๒๕/๔/๓.

๓. กรณียเมตตะปริตร เป็นพระสูตรที่พระพุทธองค์ทรงสอนภิกษุ ๕๐๐ รูปที่ได้เรียนกันมีภูฐานแล้วหาสถานที่เพื่อบำเพ็ญธรรมถึงหมู่บ้านแห่งหนึ่งที่เหมาะ และชาวบ้านเลื่อมใสยินดีอุปัฏฐากด้วยปัจจัยสี่พร้อมทั้งสร้างกุฏิถวายหลังละรูป เมื่อฝนไม่ตกก็จะปฏิบัติธรรมที่โคนต้นไม้จนเทวดาที่สิงสถิตอยู่ที่ต้นไม้เดือดร้อนเพราะผู้ทรงศีลอยู่ได้วิมานของตน จึงหลอกหลอนด้วยแสดงอาการน่ากลัวต่างๆเช่น ปรากฏตัวให้เห็น ส่งเสียงกรีดร้อง ส่งกลิ่นเหม็นเน่า จนภิกษุไม่อาจทำจิตใจให้เป็นสมาธิได้ เมื่อภิกษุนำกลับไปสวดสาธยาย เหล่าเทวดาก็เกิดความรักใคร่เลื่อมใสในภิกษุเหล่านั้น จึงมิได้สำแดงอาการอย่างใดอีก ทำให้ภิกษุบำเพ็ญธรรมได้เต็มที่ ปัจจุบันจะนิยมสวดสาธยายเริ่มต้นที่ เมตตัญจะเพื่อความเหมาะสมกับเวลาและสถานการณ์^๖

๔. ขันธะปริตร ภิกษุรูปหนึ่งถูกงูกัดที่เท้าเพราะไม่ได้แผ่เมตตา พระพุทธองค์ทรงทราบเรื่องที่เหล่าภิกษุกราบทูล จึงตรัสสอนให้ภิกษุรู้จักแผ่เมตตาแก่ ตระกูลพญางูทั้ง ๔ คือ พญางูชื่อวิรูปักข์ พญางูชื่อเอราภต พญางูชื่อฉัพพานุต และพญางูชื่อกัณหาโคตม ตลอดทั้งสัตว์สองเท้า สี่เท้า สัตว์ทั้งหลาย เช่น งู แมลงป่อง ตะขาบ เป็นต้นมีประมาณไม่มากเหมือนคุณพระรัตนตรัย เราทำการนอบน้อมพระผู้มีพระภาคเจ้าอยู่ ขอสัตว์ร้ายจงหลีกไป ในทางความเชื่อพระพุทธรูปนั้นใช้ภาวนาป้องกันอสรพิษทุกชนิดได้ แต่เพื่อเป็นการกระชับเวลา พระสงฆ์มักจะสวดขึ้นต้นที่
อปุปมาโน^๗

๕. โมระปริตร มีเรื่องเกิดขึ้นใน ครั้งที่สมเด็จพระผู้มีพระภาค เสดยชาติเป็นนกงูทองอาศัยอยู่ในถ้ำแห่งหนึ่ง ตั้งอยู่บนยอดเขาสูงชัน ณ ป่าหิมพานต์ ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัย เป็นชัยภูมิที่เหมาะสม และปลอดภัยจากสัตว์ร้ายทั้งหลายที่คิดขायแดนเมืองพาราณสี ก่อนออกหากิน ก็จะบินไปจับบนยอดเขา หันหน้าไปสู่ทิศบูรพา (ทิศตะวันออก) แล้วเพ่งมองดวงสุริยะ เมื่อยามเช้า สาธยายมนต์ ขึ้นต้นว่า อุเทตะยัญ จักขุมา เอกะราชา เป็นต้น เวลาเย็น เมื่อจะบินกลับเข้าที่อยู่ ก็ไม่ลืมที่จะบินขึ้นไปจับอยู่บนยอดเขา หันหน้าสู่ทิศตะวันตก แล้วสาธยายมนต์ว่า อะเปตะยัญจักขุมาเอกะราชา เป็นต้น เพื่อที่จะป้องกันภัย รักษาตน พญายูงทอง ทำดังนี้ ทุกวันมิได้ขาด พร้อมได้สถิตสถาพรตั้งมั่นอยู่ในความสุขสำราญ ตลอดมา โดยมีมิทุกข์ภัยใดๆ มากล้ำกรายได้เลยกาลต่อมา มีพรานป่าผู้หนึ่ง เดินทางมาพบเห็น พญายูงทองที่เกาะอยู่บนยอดเขานั้นโดยบังเอิญ จึงได้บอกเรื่องนั้นแก่บุตรของตนทราบ ในขณะที่พระนางเขมาเทวีมีพระเจ้าพาราณสีมีพระประสงค์จะทรงสดับธรรมของนกงูทองตามที่ทรงสุบิน บุตรของพรานจึงได้เข้ากราบทูลความที่มีนกงูทองอยู่ที่ทันทกหิรัญบรรพตให้ทรงทราบ พระเจ้าพาราณสีก็ทรงมอบหมายให้เขาไปดำเนินการจับจนสิ้นเวลาถึง ๗ ปีแต่เขาก็ทำไม่สำเร็จถึงกับตายอยู่ในป่า พระนางเขมาเทวีก็สิ้นพระชนม์ เรื่องเป็นมาอยู่

^๖ บุ.บุ. (ไทย) ๒๕/๑๐/๑๑-๑๒.

^๗ อ.จตุกก (ไทย) ๒๑/๖๓/๘๓-๘๔.

อย่างนี้ถึง ๖ ชั่วโมงก็ถูกจับในพระราชพระองค์ที่ ๗ ถัดจากวันที่ ๑ เพราะประมาณไม่ร้ายมนต์ คือ ไม่สวดโมระปริตรนั่นเอง^๘

๖. ธวัชกะปริตร มาจากที่พระพุทธเจ้าตรัสเล่าให้พระสงฆ์ฟังว่า เมื่อเทวดากับอสูรรบกัน ทำวสัฏกซึ่งเป็นใหญ่ในหมู่เทวดา ได้แนะนำให้เหล่าเทวดาที่เกิดความกลัว ความหวาดสะอื้นหรือความขนพองสยองเกล้า ให้แลดูชายธงของเทวราชทั้งหลาย เพื่อให้คลายจากอาการนั้น พระพุทธองค์ตรัสการดูของเหล่าเทวราช ว่าอาจจะทำให้หายหรือไม่หายกลัวก็ได้ เพราะเหล่าเทวราชนั้นยังมีกิเลส ยังกลัว ยังสะอื้น ยังต้องหลบหนีอยู่เลย ดังนั้น จึงตรัสสอนให้ภิกษุเชื่อและยึดถือพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งแห่งจิตใจ เมื่ออยู่ในป่า อยู่ในเรือนว่าง หรือที่โคนไม้ จะทำให้คลายจากความกลัวและรู้สึกปลอดภัยไม่หวั่นไหว เพราะตถาคตเป็นผู้ปราศจาก ราคะ โทสะ โมหะ ไม่มี ความสะอื้นกลัว ไม่มีความหวาดหวั่นทั้งยังไม่คิดจะหลบหนี ซึ่งในประเทศไทยขณะนี้ มักจะใช้สวดในพิธีถวายสัตย์ปฏิญาณต่อหน้าธงไชยเฉลิมพล และที่นำมาลงไว้ในที่นี้จะเป็นบทย่อเพื่อความสะดวกและเหมาะสมแก่เวลาโดยจะเริ่มตั้งแต่ อิติปิโส.....โลกัสสาติ ฯ^๙

๗. อาณานัญชิปริตร สมัยที่ท้าว महाराज ทั้ง ๔ คือ ท้าวธรรม ท้าววิรุฬหก ท้าววิรูปักษ์และท้าวกุเรวพากันเข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้าพร้อมบริวารเป็นจำนวนมาก แต่ปรากฏว่าบริวารของท้าว महाराज เหล่านี้ ต่างก็มีปฏิกิริยาต่อพระพุทธองค์ต่างๆ กัน เพราะบ้างก็นับถือ บ้างก็ไม่เชื่อถือ จนเป็นเหตุให้บรรดาสาวกของพระพุทธเจ้า ที่ไปบำเพ็ญธรรมตามที่ต่างๆ ต้องถูกภูติผีปีศาจ ยักษ์ที่ไม่เลื่อมใสเหล่านี้รบกวน จนเจ็บไข้ได้ป่วย หรือเป็นอันตรายต่างๆ นานา ท้าวกุเรวจึงได้กราบทูลขอให้พระพุทธองค์ รับอาณานัญชิปริตรไว้ประทานแก่สาวกของพระองค์ เพื่อป้องกันมิให้ยักษ์และภูติผีปีศาจรบกวน ซึ่งเนื้อความเป็นการสรรเสริญพระพุทธานุภาพของพระพุทธเจ้า ๗ พระองค์และขออนอบน้อมพระพุทธเจ้าเหล่านั้น ด้วยกาย วาจา ใจ (ไม่ว่าเวลานอน เดิน นั่งหรือยืน ขอให้พระพุทธเจ้าเหล่านั้นได้คุ้มครองรักษาให้พ้นภัย และความเดือดร้อนต่างๆ ปริตรบทนี้ใครเจริญภาวนาอยู่เป็นนิตย์ เชื่อว่ายักษ์ ภูติผีปีศาจก็จะช่วยคุ้มครองให้มีความสุขความเจริญ)^{๑๐}

๒ สิบสองตำนาน คือ การสวดเฉพาะสูตรสำคัญ สิบสองสูตรซึ่งแยกออกไปอีก ๒ แบบ

(๑) แบบย่อ ประกอบด้วย

๑. มงคลสูตร ว่าด้วยเหตุที่จะทำให้เกิดสิริมงคล

๒. รัตนสูตรว่าด้วยรัตนทั้ง ๓ คือ พระพุทธ พระธรรมและพระสงฆ์ สวดเพื่อปิดป่าอุปัชฌาย์ให้หมดไป

^๘ พ.ช. (ไทย) ๒๓/๕๔/๑๖๓-๑๖๔.

^๙ ศ.ส. (ไทย) ๑๕/๓๐๔-๓๐๗/๘๖๓-๘๖๖.

^{๑๐} ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๑๗๓-๑๘๕/๒๐๗-๒๒๐.

๓. กรณียเมตตสูตร ว่าด้วยการเจริญเมตตา ไปไหนมาไหนให้คน เทวดารัก
ใครเมตตา

๔. จันทรปริตร ว่าด้วยพระพุทธรูปสำหรับป้องกันสัตว์ร้ายพวกอสรพิษ

๕. ธัคคสูตร ว่าด้วยการเคารพทรงคือคุณพระรัตนตรัยเพื่อขจัดความสะอึก
กลัว

๖. อาณานิยมปริตร ว่าด้วยพระพุทธรูปที่สามารถป้องกันอุปัทวันตรายทั้ง
ปวง

๗. อังคุลิมาลปริตร ว่าด้วยมนต์ของอังคุลิมาล ใช้ในงานมงคลหรือทำให้
คลอดคลุกง่าย^{๑๑}

๘. วัฏฏกะปริตร หรือ พระปริตรของนกคุ้ม

๙. อังคุลิมาลปริตร คือ คลอดคลุกง่าย

๑๐. โพชนกปริตร คือ รักษาความเจ็บป่วยไข้

๑๑. อภยะปริตร คือวิธีป้องกันอันตรายต่างๆ

๑๒. ชยะปริตร คือ ทรงบำเพ็ญพระบารมีจนมีชัยชนะมารและเสนามาร

สิบสองตำนาน ซึ่งถือกันว่าศักดิ์สิทธิ์ สามารถคุ้มครองรักษาป้องกันอันตรายต่างๆ และ
กำจัดทุกข์ ภัย โรคได้ เรียกเต็มว่า พระปริตรคำว่า ปริตร ยังใช้เรียกของมงคลที่ผ่านวิธีการสวดพระ
พุทธรูปมาแล้วด้วย เช่น ด้ายสายสิญจน์ เรียกว่า ด้ายพระปริตร น้ำพระพุทธรูป เรียกว่า น้ำพระ
ปริตร^{๑๒}

(๒) แบบพิสดารในสิบสองตำนานนั้น บทที่ ๑-๗ เหมือนกันกับเจ็ดตำนาน ในสิบ
สองตำนานจึงเอาแต่บทที่ไม่มีในเจ็ดตำนานมาเล่าไว้ ประกอบด้วย

๘. วัฏฏกะปริตร หรือ พระปริตรของนกคุ้ม เป็นเรื่องราวในอดีตชาติของ
พระพุทธเจ้า มีกล่าวเอาไว้ในคัมภีร์จริยาปิฎก ที่เรียกว่า วัฏฏกโปตกจริยา และมีกล่าวไว้ในคัมภีร์ชาดก
อรรถกถา เรื่องมีอยู่ว่าครั้งเมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จจาริกอยู่ในแคว้นมคธกับพวกภิกษุ ขณะนั้นเกิดไฟป่า
ลุกลามล้อมอยู่โดยบังเอิญ เมื่อลุกลาม จนใกล้ถึงบริเวณที่พระพุทธเจ้าทรงประทับอยู่ห่าง ๒,๐๐๐ ศอก
โดยประมาณ ไฟก็ดับลงประหนึ่งคุ้งคองไฟจุ่มลงในน้ำ เหลือที่ๆซึ่งไฟไหม้ เป็นวงกลมที่มีรัศมี
ประมาณ ๒,๐๐๐ ศอก เหล่าภิกษุทั้งหลายเห็นดังนั้น จึงพากันพูดว่า พระพุทธคุณนี้ช่างอัศจรรย์ จริง
หนอ ไฟที่ไม่มีชีวิตจิตใจ ยังมีอาจุลุกลามมาถึง ที่ซึ่งพุทธองค์ประทับยืนพุทธานุภาพนี้ นามหัศจรรย์

^{๑๑} ธนิต อยู่โพธิ์, อาณาภาพพระปริตร, หน้า ๑๒-๑๔.

^{๑๒} พระธรรมกิตติวงศ์(ทองดี สุรเตโช), พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุด คำวัด
(กรุงเทพมหานคร : วัดราชโอรสาราม, ๒๕๔๘), หน้า ๒๒๕.

จริงๆ พระพุทธเจ้าทรงสดับคำที่ภิกษุทั้งหลายสนทนากัน จึงตรัสว่า ไฟไหม้มาถึงที่นี่แล้วดับลงหาใช่แต่เพียงอาณาเขตของเรตถาคตในบัดนี้ไม่ การที่ไฟดับลงนี้ ก็เป็นอาณาเขตของสังฆะในครั้งอดีตของเรา และ ไฟจะไม่ลุกไหม้ในภูมิประเทศนี้อีกเลย ตลอดกับ พระอนันที่จึงจัดปูผ้าสังฆาฏิหนา ๔ ชั้นถวายเป็นที่ประทับนั่ง ครั้นพระพุทธเจ้าทรงประทับนั่งแล้วภิกษุทั้งหลาย จึงถวายบังคม แล้วนั่งล้อมพระพุทธองค์ ทูลถามถึงเรื่องในอดีต จึงทรงนำวัฏฏกษาคมาตรัสเล่าให้ฟังดังนี้

เมื่อครั้งที่พระพุทธเจ้าทรงถือกำเนิดเป็นลูกนกคุ้ม พ่อแม่ทำรังอยู่ในป่าแห่งหนึ่งปล่อยให้ลูกน้อยนอนอยู่ในรัง ส่วนตนพากันออกไปหาอาหารมาป้อน พอเกิดไฟไหม้ป่า ซึ่งเกิดขึ้นในภูมิประเทศนี้เป็นประจำทุกปี ขณะที่ไฟป่าลุกลามมาเสียงสนั่นหวั่นไหวนั้น บรรดาฝูงนกทั้งหลาย บินหนีออกไปจากรังของตน พระโพรสัตว์ทรงนอนอยู่ในรังยึดคอกุไฟป่าไหม้ลุกลามมา จึงรำพึงว่า ถ้าข้าพเจ้ามีกำลังกางปีกบินออกไปในอากาศได้ ข้าพเจ้าก็จะบินไปที่อื่น ถ้าข้าพเจ้ามีแรงยกขาเดินไปบนพื้นดินได้ข้าพเจ้าก็จะก้าวขาไปที่อื่น ทั้งพ่อและแม่ของข้าพเจ้าก็กลัวตายพาบินหนีทั้งข้าพเจ้าไว้แต่ผู้เดียว บัดนี้ข้าพเจ้าไม่มีที่พึ่งอื่น นอกจากสังฆะคือความจริง แม้ในตัวข้าพเจ้าเองก็มีสังฆะ ๓ ประการปรากฏอยู่เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าควรจะรำลึกถึงพระพุทธเจ้าทั้งหลาย พร้อมทั้งพระธรรมที่พระพุทธเจ้าทั้งหลายบรรลุแล้วนั้น ขอยึดเอาสังฆะที่มีอยู่ มาทำ สังฆกิจริยา ขอให้ไฟป่าถอยกลับไปทำความสวัสดิให้แก่นกและฝูงนกทั้งหลายด้วย ครั้นแล้วลูกนกคุ้มก็ทำสังฆกิจริยา ซึ่งพระธรรมสังคหการจารย์เรียกว่า วัฏฏกปริตร ไฟดับไปจุดดั่งเอาคบเพลิงจุ่มลงน้ำจะนั้น พระปริตรนี้จะมีเดชหรือความขลังตั้งอยู่ชั่วกัปป์ในบริเวณนั้นไฟจะไม่ลุกไหม้ หรือแม้แต่จุดไฟก็ไม่ติดไปตลอดชั่วกัปป์ด้วยเช่นกัน พระโบราณจารย์ได้นำเอาวัฏฏกปริตรนั้นมาใช้เป็นบทสวด สำหรับคุ้มครองป้องกันไฟ และภยันตรายต่างรวมเอาไว้ใน ๑๒ คำาน^{๑๑}

๕. อังคุลิมาลปริตร มี ๒ ปริตรรวมกัน คือ อังคุลิมาลปริตร และโพชฌนคปริตร โดยได้เล่าเรื่องขององคุลิมาล ซึ่งมีนามเดิมว่า อหิงสกกุมาร เป็นบุตรปุโรหิต ไปร่ำเรียนวิชา กับอาจารย์ทิศาปาโมกข์ ด้วยความเก่ง และปัญญาดี เลยเป็นที่อิจฉาจารย์ของศิษย์อื่น ที่ยุ้งอาจารย์จนหลงเชื่อให้หาทางกำจัด อหิงสก โดยหลอกให้ไปฆ่าคนเฒ่ามาพันนิ้ว แล้วจะบอกวิชาให้ อหิงสก เทียวไล่ฆ่าคนไปทั่ว ฆ่าเสร็จก็ตัดนิ้วมาร้อยห้อยเป็นพวงมาลัย จนเป็นที่หวั่นกลัวของมหาชน จนถูกขนานนามใหม่ว่า องคุลิมาล อันหมายถึงโจรที่ตัดนิ้วนั่นเอง องคุลิมาลฆ่าคนไปได้ถึง ๕๕๕ คน จนพบพระพุทธองค์มุ่งประสงค์จะฆ่าเฒ่ามาพันนิ้วให้ครบพัน แต่เมื่อได้ฟังธรรมจากพระพุทธองค์เกิดปัญญาและศรัทธาตลอดจนได้บวช แต่เนื่องจากกรรมเก่าที่ฆ่าคนไว้มาก เมื่อออกไปบิณฑบาต ผู้คนพบเห็นก็วิ่งหนีเพราะหวาดกลัว จึงทำให้ไม่ได้ข้าวแม้ทัพพีเดียว พอตีพหึงทองใกล้คลอด รังคลอดหัวหนีและเป็นทุกข์มากตลอดบุตรไม่ได้ เพราะความกลัว ก็เกิดความสงสารจึงตั้งสัตย์อธิษฐาน

^{๑๑} พุ.ช. (ไทย) ๒๓/๑๕/๓๕-๓๕/๑๑๘.

ว่า ตนเองเกิดมาไม่เคยคิดฆ่าสัตว์โดยเจตนา ด้วยความสัจนี้ขอให้ความสวัสดีจึงมีแก่กรรมหญิงนั้นและท่านก็ได้สวดสาธยายพระปริตรที่เรียนมาจากพระพุทธเจ้า ก็ปรากฏว่าทำให้นางคลอดลูกได้โดยสะดวก พระปริตรบทนี้ ถือว่าสวดแล้วจะมีความสวัสดีและคลอดลูกง่าย นิยมสวดในพิธีมงคลสมรสด้วย^{๑๔}

๑๐. โพชนกปริตร สมัยที่ พระผู้มีพระภาคเจ้า ประทับอยู่ ณ เวฬุวันมหาวิหาร ใกล้กรุงราชคฤห์นั้น พระมหากัสสปะอาศัยอยู่ในปิปผลิคูหา บังเกิดโรคาพาธแรงกล้า อาการหนักขึ้นทุกวันขณะที่พระผู้มีพระภาค ทรงสถิตอยู่ในสมาบัติ เมื่อทรงออกจากสมาบัติแล้ว เสด็จไปเยี่ยมอาการไข้ของท่าน ทรงแสดงโพชนกทั้ง ๗ ประการ จบพระธรรมเทศนานั้น ท่าน มีจิตโสมนัสยินดีรื่นเริงในธรรม และ หายจากอาการไข้โดยพลัน ครานั้นถึง พระมหาโมคคัลลานะอาศัยอยู่ ณ เขาคิชฌกูฏ เกิดอาการอาพาธหนักเหมือนกัน ก็เสด็จไปเยี่ยม แล้วทรงแสดงแก่ท่านๆก็หายจากอาการป่วยโดยพลัน แม้พระบรมศาสดาเอง เมื่อครั้งที่พระองค์ ทรงพระประชวรหนัก ด้วยโรคปวดท้อง มิมียาใดๆ รักษาให้หายได้ จึงมีพระพุทธปฏิมากรรับสั่งให้พระจุนทะเถระ แสดงโพชนกทั้ง ๗ ให้พระองค์ทรงสวด เมื่อพระจุนทะเถระแสดงโพชนกทั้ง ๗ ประการจบลง พระบรมศาสดาก็ทรงหายจากอาการประชวรโดยพลัน ทรงเสด็จลุกขึ้นจากพระบรรทมได้ในทันที^{๑๕}

๑๑. อภัยปริตร เรื่องมีอยู่ว่าครั้งหนึ่ง พระเจ้าปเสนทิโกศล ทรงรับสั่งให้ระงับบัญญัติวิธี คือ การเอาสัตว์อย่างละ ๔ มาฆ่าบูชาญ ที่ปุโรหิตนั้นได้ทูลแนะวิธีป้องกันอันตราย หลังทรงเล่าพระสุบินนิมิต ถึงอาเพศ ๑๖ อย่าง แล้วให้เกิดความหวาดหวั่น ต่อมรณภัยที่มองไม่เห็น จึงเสด็จพร้อมมเหสีและบริวาร ไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า ณ เขตวันมหาวิหาร ทูลถามถึงสุบินนิมิตทั้ง ๑๖ ข้อนั้น พระผู้มีพระภาคทรงตรัสบอกเหตุที่จะเกิดขึ้นในอนาคต หลังจากตถาคตนิพพานไปแล้วและทรงขอให้พระเจ้าปเสนทิโกศล ล้มเลิกขัณฑ์ทั้งปวงเสียบัดนี้และตลอดไป^{๑๖}

๑๒. ชยะปริตร สำหรับ ชยะปริตร ซึ่งเป็นพระปริตรบทสุดท้ายใน ๑๒ คำนาน ไม่ปรากฏว่ามีที่มาในพระไตรปิฎก 45 มีข้อสันนิษฐานว่าพระเถระจากประเทศลาวรูปหนึ่ง แต่งขึ้นมาหรือไม่ก็อาจจะเป็นพระเถระชาวอาณาจักรล้านนาแต่งก็ได้ แต่ได้พบในหนังสือสวดมนต์ที่พระชาลังการรวบรวมขึ้นมาไว้ เรียกว่า มหาชยมงคลคาถา โดยในตอนต้นของพระปริตรนี้ เป็นคำอวยชัยให้พรมงคล โดยทำสังฆกิจริยา ด้วยการกล่าวอ้างถึงเรื่องพระพุทธเจ้า ทรงบำเพ็ญพระบารมีจนมีชัยชนะมารและเสนามารแล้วบรรลุพระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ เหนือปราศดบัลลังก์ (บัลลังก์ที่นั่งแล้วไม่พ่ายแพ้หรือบัลลังก์ชนะ) ณ คงไม้พระศรีมหาโพธิ์ และตอนท้ายท่านได้นำเอา

^{๑๔} พุ.เถร. (ไทย) ๒๖/๓๓๔-๓๓๗/๓๕๒.

^{๑๕} ส.ม. (ไทย) ๑๕/๓๑๕/๑๓๐๘.

^{๑๖} ส.ม. (ไทย) ๑๕/๓๒๐/๑๓๐๕.

คาถาท้ายสุป্পพพันสูตร คัมภีร์อังคุตตรนิกาย ดิกนิบาต เข้ามาต่อ แต่ประพันธ์คาถาอำนวยการเฉพาะตัวแก่บุคคลชายและหญิงเพิ่มเข้ามาอีก ๒ บท คือ โส อตุลลทุโร....และ สา อตุลลทุธา.... ซึ่งอาจเป็นเพราะนำเอาคาถาจากสุป্পพพันสูตรมาต่อท้ายเช่นนี้ ในหนังสือสวดมนต์ของพม่า จึงเรียกรวมกันตั้งแต่ อภยะปริตร จนถึง เต อตุลลทุธา.สท สพุเพหิ ญาตักิ ว่าสุป্পพพันสูตร^{๑๓}

๒.๓.๑ ความเป็นมาของพระปริตร

ในครั้งพุทธกาลนิยมนำเอาพระพุทธรูปมาสวดสาธยาย ที่เรียกว่า มุขปาฐะ ดังจะเห็นได้จากการสวดปาฏิโมกข์ของหมู่สงฆ์ทุกกิ่งเดือน โดยการสวดพร้อมๆ กันเพื่อตรวจทานพระธรรมวินัยให้ตรงกัน พระสงฆ์สวดแบบมุขปาฐะสืบๆ กันต่อมา ดังข้อความว่า ภิกษุทั้งหลายในอดีต มีปัญญามาก ได้นำพระบาลี คือ พระไตรปิฎกและอรรถกถาอธิบายพระไตรปิฎกต่อกันมา ด้วยมุขปาฐะ๑๘สวด พระปริตร จากจุดเริ่มต้นที่สวดเพื่อรักษาพระพุทธรูปในพระไตรปิฎก ได้เปลี่ยนมาเป็นการสวดเพื่อป้องกันภัยอันตราย ซึ่งตรงกับภาษาบาลี ปริตต ได้ค่อย ๆ พัฒนาการขึ้นตามวรรณกรรมทางศาสนาและอรรถกถาฎีกา ซึ่งหมายถึงได้รวมเอาการปฏิบัติทางพิธีกรรมเข้ามาด้วยเป็นคุณลักษณะทางพิธีสวดมนต์ที่พัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังที่พระอัครวงศาจารย์ ได้วิเคราะห์ศัพท์ว่า ปริตต ในคัมภีร์สัททนีติปกรณ์ (ชาตุมมลา) ว่า

มหาเดชวณฺตตาย สมฺนโต สตฺตานํ ภยํ อุปทฺทวํอุปสคฺคณฺจ ตายติ รกฺขติติ ปริตฺตํ.

ที่เรียกว่า ปริตตเพราะมีวิเคราะห์ว่า สิ่งที่ป้องกันรักษา ความกลัวอันตรายและอุปสรรคของสัตว์ทั้งหลายโดยรอบ เพราะความมีเดชานุภาพมาก^{๑๔}

พิธีสวดมนต์นี้ จึงหมายถึง อำนาจดังมีคำวิเคราะห์ที่กล่าวไว้ข้างต้นว่า เป็นอำนาจที่ช่วยให้ทำอะไรสำเร็จได้ เพราะมนต์มีอำนาจหรืออานุภาพที่เกิดจากพระรัตนตรัย ความเมตตา และความสัตย์ดังกล่าว กล่าวคือ การสวดมนต์นี้เป็นการสวดเพื่อเป็นเครื่องคุ้มครอง ป้องกันอันตรายภายนอก เป็นต้นว่า โจร ยักษ์ สัตว์เดรัจฉาน ป้องกันอันตรายภายในคือโรคภัยไข้เจ็บ จึงมีชื่อเรียกว่า พระปริตร และเป็นการกล่าวถึงคุณของพระรัตนตรัยและการเจริญเมตตาภาวนา ผู้หมั่นสาธยายจึงได้รับผลานิสงส์ เป็นต้นว่า ประสบความสวัสดิ ความเจริญรุ่งเรืองได้รับชัยชนะ แคล้วคลาดจากอุปสรรคอันตราย มีสุขภาพดี มีอายุยืน ดังที่พระพุทธเจ้าปทุมุตตระตรัสสอนท่านพระสุภูติว่า บรรดาภาวนาทั้งหลาย เธอจงเจริญ พุทธานุสสติภาวนาที่ยอดเยี่ยม ครั้นเจริญพุทธานุสสตินี้แล้ว จักทำให้บริสุทธิ์ได้ และพระพุทธเจ้าตรัสอีกว่า อมนุษย์ที่ต้องการจะทำร้ายผู้เจริญเมตตา ย่อม

^{๑๓} ธนิต อยู่โพธิ์, อานุภาพพระปริตต์, หน้า ๓๖.

^{๑๔} มหาวิศ. (ไทย) ๓๓/๑๐๒

^{๑๕} พระอัครวงศาจารย์, สัททนีติปกรณ์ (ชาตุมมลา), (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ภูมิพลโลภิกขุ, ๒๕๒๓), หน้า ๓๐๑.

ประสพภัยพิบัติเอง เหมือนคนใช้มือจับหอกคม จะได้รับอันตรายจากหอกนั้น^{๒๐}ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาพิธีสวดมนต์ที่สามารถคุ้มครองป้องกันภัยอันตราย ตามความเชื่อของพุทธศาสนิกชนในปัจจุบัน แต่ในการสวดมนต์นั้นซึ่งเป็นการสวดมนต์ที่นำพระพุทธพจน์มาจากพระไตรปิฎก ก็แสดงให้เห็นว่า นอกจากจะมุ่งสวดเพื่อคุ้มครองป้องกันแล้วยังเป็นการรักษาพระศาสนาด้วย ดังนั้นคำว่า พิธีสวดมนต์ จึงสรุปลงในความหมาย ๓ ประการ คือ

(๑) พระสูตร คือ พระพุทธพจน์หรือคำสอนของพระพุทธเจ้าการสวดพระสูตรหรือ คำสอนนี้ให้เกิดความอบอุ่นป้องกันภัยอันตรายด้วยอำนาจสัจจาของพระพุทธเจ้า

(๒) พุทธมนต์ ปรากฏในคัมภีร์ชื่อว่าคฤณวารบาลีรวบรวมเอาพระสูตรเข้าด้วยกัน

(๓) พิธีกรรม ซึ่งพระสูตรที่ได้รวบรวมไว้นี้จะถูกนำมาสวดในงานพิธีต่าง ๆ

การสวดมนต์นี้ นอกจากจะเป็นสวดเพื่อจัดอันตรายออกเสีย และทำความคุ้มครองให้มั่นคงแล้ว สันติภาพและความอยู่ดีกินดี ก็ยังเป็นวัตถุประสงค์หลักอยู่เหมือนเดิม ในที่สุดแล้วพิธีสวดมนต์นี้สามารถเรียกได้ว่า เป็นพิธีกรรมเพื่อส่งเสริมจริยธรรมและให้แคล้วคลาดป้องกันอันตรายทั้งปวง ส่วนลักษณะพิธีสวดมนต์นี้สามารถจัดสรุปลงได้ตามหน้าที่ ๒ ประการคือ สวดพระธรรมเพื่อรักษาพระศาสนาอย่างหนึ่ง สวดพระปริตรเพื่อจะคุ้มครองป้องกันภัยอันตรายอย่างหนึ่งอย่างไรก็ดี พิธีสวดพระปริตรตามเรื่องที่ กล่าวไว้ข้างต้น แสดงว่า ทำกันในบางรัชกาลของพระมหากษัตริย์ผู้ครองประเทศลังกา เช่น ในรัชกาลพระเจ้ากัสสปที่ ๕ และย้อนหลังกลับไปถึงรัชกาลพระเจ้าอชคโคททิที่ ๔ ก็มีพิธีสวดพระปริตร จึงอาจเป็นว่า พระเถระในชมพูทวีปและพระเถระชาวลังกา อาจเลือกคัดพระสูตร พระคาถา และพระพุทธวจนะต่างๆ มารวมขึ้นไว้โดยมุ่งหมายให้ใช้สำหรับบริกรรมหรือพร่ำบ่นภาวนาอย่างเดียวกับมนต์ต่างๆ เพื่อคุ้มครองป้องกันรักษาตัว จึงเรียกว่า ปริตตะ ซึ่งมีความหมายว่า ความคุ้มครองป้องกัน การเลือกคัดพระพุทธวจนะในคัมภีร์พระสูตรคัมภีร์ปิฎก มารวมเข้าเป็นคัมภีร์พระปริตรสำหรับสวดหรือพร่ำบ่นภาวนานั้น คงจะมีอยู่ ๒ แบบ ได้แก่

๑) แบบย่อ คือ การสวดเพียงย่อๆ ไม่เต็มสูตรหรือปริตรนั้นๆ จะเรียกว่า ปริตร

๒) แบบพิสดาร คือ การสวดเต็มสูตรหรือปริตรนั้นๆ จะเรียกว่า มหาปริตร โดยเรียกตามจำนวนของพระปริตรว่า สัตตปริตร (เจ็ดตำนาน) แบบหนึ่ง และ ทวาตสปริตร(สิบสองตำนาน) แบบหนึ่งต่อมาในกาลใดกาลหนึ่ง พระมหากษัตริย์ในทวีปลังกา เช่น ที่มีพระนามระบุถึงได้โปรดให้ใช้พระปริตรนั้น เป็นแบบฉบับสำหรับสวดในพระราชพิธี จึงเรียกแบบสัตตปริตรว่า จุลราชปริตร และเรียกแบบทวาตสปริตรว่า มหาราชปริตร คัมภีร์พระปริตรดังกล่าวนี้ ชาวลังกาเขาเรียกและรู้จักกันในภาษาสิงหว่า ปิริต - โปตะ และอาจเป็นว่าในสมัยต่อมาพระเถระชาว

^{๒๐} ส.นิ.(บาลี) ๑๖/๒๒๓/๒๕๑.

ลังกาจะได้เลือกคัดพระสูตรและพระพุทธรูปอื่นๆ เพิ่มเติมขึ้นอีก สำหรับสวดเป็นครั้งเป็นคราว ครั้นคัดเลือกมารวมไว้มากเข้า ก็จำต้องแบ่งธรรมประเภทออกสวดกำหนดเป็นตอนๆ เรียกว่า ภาณวาร มี ๔ ภาณวาร เรียกรวมว่า จตุภาณวาร จตุภาณวารในหนังสือสวดมนต์ฉบับหลวงของเรามีธรรมประเภท ๒๒ ภาค แต่ของลังกาดูเหมือนจะมีจำนวนมากกว่า ซึ่งลังกาอาจเพิ่มเติมขึ้นอีกในภายหลังก็ได้ ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ จึงไม่อาจทราบกันว่า ใครเป็นผู้รวบรวมคัมภีร์จตุภาณวาร และรวบรวมขึ้นแต่เมื่อใด^{๒๑}

พิธีกรรมการสวดมนต์ในประเทศศรีลังกา เป็นพิธีกรรมที่อิงอาศัยหลักของสังฆหลักขอความเมตตากรุณา เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จทางจิตใจ และเป็นการให้พรเพื่อให้มีความสุขความปลอดภัย โดยอาศัยความศักดิ์สิทธิ์ของพระไตรปิฎกนั่นเอง^{๒๒} ในด้านกำเนิดและพัฒนาการของพระปริตรนั้น มีความว่า บรรดาเวทมนต์ทั้งหลาย ที่ถือกันว่าเป็นมนต์ขลังและศักดิ์สิทธิ์ สามารถที่จะสวดเพื่อปิดเป่าบรรดาอุปัทวันตรายภัยพิบัติ ขจัดภูตผีปีศาจและขับไล่เหล่าอมนุษย์ที่เลวร้าย ป้องกันสรรพภัยจากโจรจากไฟ ปิดเป่าเสียดัญไรและดาวร้าย บาปเคราะห์ ขจัดล้างชั่วและฝันร้าย ทั้งสรรพสิ่งอวมงคล ตลอดจนเสียงนกที่ก่อความรำคาญไม่เป็นพึงใจ ฯลฯ และนำมาซึ่งความเย็นใจคลายทุกข์ มีความเกษมสุข สวัสดิมีชัยประสบสิ่งมิ่งมงคล เจริญด้วยอายุ วรรณะ สุขะ พละ ทุกประการ เวทมนต์ทั้งหลายนั้น ก็คือพระปริตรต่างๆ ในพระพุทธศาสนา ที่เรียกกันว่า สัตตปริตร คือ เจ็ดตำนาน และทวาทสปริตรคือ สิบสองตำนาน อันเป็นพระพุทธรมณต์มีเดชถือกันว่ามีอานุภาพแผ่ไปทั่วสากลจักรวาล ส่วนคำว่า สวด ได้แก่ การท่องบ่น หรือสาธยายคำสอนทางพระพุทธศาสนา มีวัตถุประสงค์ ๒ ประการคือ ๑) สวดธรรมเพื่อรักษาพระศาสนา ๒) สวดพระปริตร เพื่อคุ้มครองป้องกันอันตราย^{๒๓}

นอกจากนั้นแล้ว เรื่องการนับถือพระปริตร เป็นของขลังและศักดิ์สิทธิ์ คงมีมาก่อนพุทธกาล เช่น มีอ้างถึง การทำน้ำพระปริตร ทราษพระปริตร (ปริตฺตวาลูกา) และด้ายพระปริตร (ปริตฺตสตฺต) ในเตลปิตตชาดก^{๒๔} และมีผู้กล่าวว่า พระพุทธศาสนา รับเอาแนวความคิดเรื่องพระปริตรนี้ มาจาก รักษมนตร์ ในคัมภีร์อถรรพเวท (อถรวเวท) แล้วดัดแปลงแก้ไขให้เข้ากับหลักธรรม

^{๒๑} สํารวญ นักการเขียน, พุทธศาสนา-บทสวดมนต์, (กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖), หน้า ๓๖-๓๘.

^{๒๒} กิริติ กมลประเทืองกร, คุณค่าของการสวดมนต์ที่มีต่อพุทธศาสนิกชนในสังคมไทย : กรณีศึกษาพุทธศาสนิกชน วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ กรุงเทพมหานคร, หน้า ๑๘.

^{๒๓} สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า, ตำนานพระปริตร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งเรือง, ๒๕๑๔), หน้า ๒๐๗.

^{๒๔} พุ.ชา.อ.(ไทย) ๒๓/๒๓๕-๒๔๘

ในพระพุทธศาสนา และเรียกชื่อเสียใหม่ว่า ปรีตดา แม้จะมีผู้โต้แย้ง แต่ในบางพระปริตรก็ยังนำเอาคำว่า รกษ มาใช้ในรูปแบบคำว่า รกษา ควบคู่กับ ปรีตดา ดังตัวอย่างเช่น

๑) ตา เม ปรีตดา - ข้าพเจ้าได้ทำการป้องกันรักษาแล้ว, ข้าพเจ้าได้ทำการคุ้มครองป้องกันแล้ว หรือใช้แทนกัน

๒) อภัย โข สา มาริส อาณานาฎิยา รกษา - ก่อนสหายผู้เริ่ดทุกซ์ อาณานาฎิยารักษานี้แลเหตุนี้ จึงสันนิษฐานว่า คงรับเข้ามาเป็นแนวปฏิบัติตั้งแต่สมัยพุทธกาล เพราะมีกล่าวถึงในคัมภีร์ภิกขุณีวิภังค์ว่าพระพุทธเจ้าทรงห้ามมิให้นางภิกษุณีเรียนหรือบอกคัมภีร์จนวิชาใครเรียนหรือบอกต้องอาบัติ แต่ผู้เรียนและบอกพระปริตร เพื่อคุ้มครองป้องกันตัวไม่เป็นอาบัติ^{๒๕} แม้จะมีเรื่องราวกล่าวถึงพระปริตรไว้ในคัมภีร์ต่างๆ แต่ก็ไม่มีหลักฐานว่า ในครั้งพุทธกาล ได้มีผู้รวบรวมพระปริตรเป็นหมวดหมู่หลักฐานเก่าแก่ที่พูดถึงพระปริตรต่างๆ ในสมัยต่อมา ก็คือ คัมภีร์บาลีมีลิตนปัญหา ซึ่งแต่งขึ้นเมื่อราวพุทธศตวรรษที่ ๕ ได้ระบุถึงพระปริตรไว้ ๕ หรือ ๖ ปริตร คือ ใน มีลิตนปัญหา ที่ระบุถึง ๕ ปริตร คือ จันชะปริตร สุวตติปริตร(ในที่นี้เรียก รตนะปริตรว่า สุวตติปริตร) โมระปริตร รัชคะปริตร อาณานาฎิยะปริตร แต่ในมีลิตนปัญหา ระบุเพิ่มพระปริตรที่ ๖ คือ อังคุลิมาละปริตร ต่อมาอีกราว ๕๐๐ ปี คือ เมื่อพุทธศตวรรษที่ ๑๐ ท่านพระพุทธโฆสเถระ ได้แต่งคัมภีร์วิสุทธรัตนคเมื่อกล่าวถึง อานุภาพของพระปริตร ก็ได้ระบุถึงพระปริตรไว้เพียง ๕ ปริตร คือ รตนะปริตร จันชะปริตร รัชคะปริตร อาณานาฎิยะปริตร และโมระปริตร^{๒๖} การสวดพระปริตร ในครั้งพุทธกาล คงเป็นแต่ปริกรรมหรือพรำบนภาวนาเฉพาะตัวเพื่อความคุ้มครองป้องกันตนเอง ดังปรากฏในพระสูตรต้นตปิฎก อังคุตตรนิกายว่า เมื่อภิกษุรูปหนึ่งถูกงูกัดมรณภาพ จึงมีพุทธานุญาติให้แม่เมตตา ไปยังพญางูทั้ง ๔ ตระกูล เพื่อเป็นการคุ้มครองป้องกันตนเอง ปรากฏในพระสูตรต้นตปิฎก ชาดกว่านกยูงทองคำทำพระปริตรคุ้มครองตนเอง โดยใช้คำว่า ร่ายวิชชา หรือร่ายวิทยามนต์ หรือในอรรถกถา ได้กล่าวถึงวิธีสวดพระปริตรว่า เป็นการกล่าววบริกรรม ดังนั้น การสวดพระปริตรจึงเป็นไปในลักษณะการกล่าววบริกรรมพรำบนและการกล่าวธรรมดังกล่าว^{๒๗}

ดังนั้นจึงตรงกับที่พระเทพโศภณ ได้ให้ความหมายของคำว่า มนต์ หมายถึงคำที่ศักดิ์สิทธิ์ คำเหล่านี้พระสงฆ์คัดลอกมาจากพระไตรปิฎกซึ่งเป็นพุทธพจน์จึงเรียกว่าพุทธมนต์คือคำศักดิ์สิทธิ์ของพระองค์มีสมาธิจิตอันแน่วแน่สวดพร้อม ๆ กันเพื่อให้สัมฤทธิ์ตามความหมายแห่งถ้อยคำพุทธพจน์ที่นำมาสวดนั้น ความมุ่งหมายของการสวดพระปริตรหรือปรีตดานั้นเป็นดังที่อุบาสกอุบาสิกาในประเทศไทยปัจจุบันอาราธนาพระสงฆ์ให้สวดพระปริตรด้วยคำว่า

^{๒๕} วิภิกขุณี. (ไทย) ๓/๓/๒๐.

^{๒๖} วิสุทฺธิ. (บาลี) ๒/๒๕๕.

^{๒๗} ที.ม.อ. (บาลี) ๓/๒๘๒/๑๖๑.

วิปตติปฏิพาหยา สัพพสมปตติ สิทฺธิยา สัพพทุกฺข ภยโรควินาสายปริตฺตํ พฺรหฺม มงคลํ
 ขอนิมนต์พระคุณเจ้าทั้งหลาย สวดพระปริตรซึ่งเป็นมงคล เพื่อป้องกันความวิบัติ
 เพื่อได้สมบัติทั้งปวง เพื่อขจัดทุกข์-ภัย-โรค ทั้งปวงเถิด

วัตถุประสงค์หลักของการสวดพระปริตร จึงมี ๓ ประการ คือ ประการที่ ๑ เพื่อป้องกัน
 ภัยวิบัติทั้งหลาย ประการที่ ๒ เพื่อความสำเร็จแห่งสมบัติทั้งปวง ประการที่ ๓ เพื่อกำจัดทุกข์ภัยและ
 โรคทั้งปวง รวมความว่าวัตถุประสงค์ในการอาราธนาให้พระสงฆ์สวดพระปริตรก็คือเพื่อป้องกัน
 รักษาและกำจัด นั่นคือ ป้องกันไม่ให้ภัยพิบัติที่ยังไม่เกิดไม่ให้เกิดขึ้น กำจัดสิ่งไม่ดีที่เกิดขึ้นแล้วไม่
 ว่าจะเป็นทุกข์โศกโรคภัยให้หนีราศไป และกล่าวในทางบวกก็เพื่อให้ได้สิ่งที่ปรารถนาทั้งปวง ถ้า
 ได้มาแล้วก็รักษาไว้ให้ได้ เมื่อกำหนดวัตถุประสงค์ในการสวดพระปริตรเป็น ๓ ประการ ดังนี้
 พระสงฆ์จึงได้เลือกพระพุทธรูปจากพระไตรปิฎกที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์มาสวด
 มนต์ พระสงฆ์ในสังการะจะแรกอาจจะเลือกบทสวดมนต์ตามใจชอบของแต่ละรูป แต่เมื่อเป็นงาน
 พิธีหลวงพระเจ้าแผ่นดินลังกาจึงได้กำหนดให้พระสงฆ์เลือกบทสวดมนต์ที่จะเป็นแบบในพิธีหลวง
 จึงได้เกิดราชปริตร^{๒๘} ความมุ่งหมายของพระปริตร เมื่อพระโบราณจารย์ได้เลือกคัดจัดสรรพระ
 สูตรพระคาถาและพระพุทธรูป โดยมาจากคัมภีร์ขุททกนิกาย ในพระสูตรตันตปิฎก มารวมขึ้น
 แล้วเรียกรวมเป็นคัมภีร์ปริตร เช่นที่ลังกาเรียกว่า ปิริต – โปตะ นั้น เห็นได้ว่าเพี้ยนคำจาก ปริตต
 โปฏกะ เป็นไปตามสำเนียงพื้นเมือง คำว่า ปริตต ก็มาจาก ปรี อุปสรรค กับ ตา หรือ ตรา ชาติ
 แปลว่า คุ้มครอง, ป้องกัน, รักษา ผสมกันเป็นรูปศัพท์บาลีว่า ปริตต หรือ ปริตตา แปลว่า การ
 คุ้มครองรักษา หรือ ความคุ้มครองรักษา หรือ ความคุ้มครองป้องกันหรือ เครื่องคุ้มครองป้องกัน ก็
 ได้ เป็นคนละคำกับ ปริตตะ อีกคำหนึ่งซึ่งแปลว่า นิดหน่อยเล็กน้อยศัพท์ว่า ตำนาน และ ตำนาน
 นอกจากคำว่า รักษา ดังกล่าวมาข้างต้นแล้วยังมีคำที่ใช้คู่กันกับ ปริตต์

อีกคำหนึ่ง คือ ตาณ แปลว่า การป้องกัน, การต้านทาน แล้วโบราณแผลงเป็นคำศัพท์ว่า
 ตำนาน หรือ ตำนาน และให้คำแปลว่า เครื่องห้าม เครื่องป้องกัน เครื่องต้านทาน ที่พึง ที่อาศัย แต่
 นำมาใช้เขียนเพี้ยนไปเป็น เจ็ดตำนาน และสิบสองตำนาน (คือ เปลี่ยน ณ เป็น น) เลยมีความหมาย
 แปลไปว่า เรื่องราวเก่าแก่ ไม่ตรงกับความหมายเดิม เพราะฉะนั้นในหนังสือนี้ ถ้าหมายถึง เรื่อง
 แสดงกิจการอันมีมาแล้วแต่ปางหลัง หรือเรื่องราวมนานที่ต่อปากกันมา หรือเรื่องราวเก่าแก่
 ดังนั้น จึงใช้คำว่า ตำนาน แต่ถ้าหมายถึง การต้านทาน, คุ้มครอง, ป้องกัน, รักษา ซึ่งเป็นความ
 เดียวกับคำ ปริตร ข้าพเจ้าขอใช้คำ ตำนาน ที่แผลงมาจาก ตาณ ซึ่งในบางแห่ง ท่านก็เอา ปรี
 ผสมกับ ตาณ เป็นรูปคำว่า ปริตตตาณ ก็มีแต่คำบาลีก็มักใช้เพี้ยน ณ เป็น น ไปเหมือนกัน เช่น ปริต

^{๒๘} พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), *อานุภาพพระปริตร*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๓-๕.

ตาม เป็น ปริตตาน จึงเรียกคัมภีร์พระปริตร ตามที่รู้จักกันในภาษาไทยว่า เจ็ดตำนาน และ สิบสองตำนาน^{๒๕} ราชบัณฑิต ได้ให้คำนิยาม ปริตร ไว้ดังนี้

คำว่า ปริตร (อ่านว่า ปะ – หริด) แปลว่า ความต้านทาน การป้องกันรักษา เครื่องต้านทาน เครื่องป้องกันรักษา รวมหมายถึงเครื่องรางของขลัง ของที่ช่วยบรรเทา วิธีป้องกันรักษาคำว่า ปริตร ในคำวัดหมายถึงพระพุทธรูปมนต์ คือ บทสวดที่เป็นภาษาบาลี เช่น พระสูตรบางพระ สูตรในเจ็ดตำนานและสิบสองตำนาน

ด้วยเหตุนี้ พระสงฆ์ลังกา จึงได้คิดวิธีสวดพระปริตรขึ้น โดยเลือกเอาพระสูตร หรือคาถาที่สรรเสริญคุณพระรัตนตรัย อันเกิดขึ้นเนื่องด้วยเหตุการณ์ต่างๆ มาสวดเป็นมนต์ โดยการสวดครั้งแรกๆ ก็ขึ้นกับเหตุการณ์ที่ไปสวด เช่น ไปสวดพิธีมงคลก็ใช้มงคลสูตรสวด สวดให้คนเจ็บป่วยก็ใช้ โพชนกสูตร ครั้นประชาชนนิยมมากขึ้น ก็คิดค้นพระสูตรต่างๆ มาสวดเป็นพระปริตรมากขึ้นเป็นลำดับ ต่อมาพระเจ้าแผ่นดินประเทศลังกา ก็ได้รับสั่งให้คณะสงฆ์ปรับปรุงพระสูตร และคาถาที่ใช้สวดพระปริตรขึ้นใหม่ให้เหมาะกับเหตุการณ์ เพื่อใช้ในพระราชพิธีหลวง โดยได้เพิ่มพระสูตรและคาถาให้มากขึ้น และเรียกว่า ราชปริตร แปลว่า มนต์คุ้มครองพระเจ้าแผ่นดิน ต่อมาประชาชนต่างก็นิยม ให้มีการสวดพระปริตรในพิธีของคนบ้าน จึงเกิดเป็นประเพณีสืบต่อกันมาจนปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้ คัมภีร์ ๑ ตำนานหรือพระปริตร จึงหมายถึง มนต์อันเป็นเครื่องป้องกันภัยอันตรายต่างๆ มีอยู่ด้วยกัน ๑ พระสูตร มีเนื้อความหมายโดยย่อ ดังนี้

ข้อสังเกตของผู้วิจัย เห็นว่า พระปริตรทั้ง ๑ ที่นำมาถวายเป็นที่เรียกว่า เจ็ดตำนาน นิยมสวดในพิธีกรรมต่างๆ ของพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไป แต่ก็มีมีการปรับให้สวดเต็มบ้างในบางพระปริตร และปัจจุบัน จะนิยมสวดโดยย่อเสียเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากปัญหาด้านเวลาค่อนข้างที่จะจำกัดในแต่ละงานสวด เพราะประชาชนผู้ฟังการสวดพระปริตรขอให้พระสงฆ์ผู้สวดสาธยาย ใช้เวลาประมาณ ๓๐ นาที และไม่เกิน ๑ ชั่วโมง ดังนั้น พระสงฆ์จึงต้องปรับไปตามค่านิยมของสังคมและสมัยนิยม เพื่อให้สอดคล้องและรักษาศรัทธาของประชาชนไว้ได้ หากสวดมากจนเกินไป ผู้มีกิจธุระมากก็จะไม่สามารถที่จะอยู่รับฟังการสวดไปจนกระทั่งจบได้ เหตุนี้ จึงต้องสวดโดยย่อเป็นส่วนมากนั่นเอง หากแต่เป็นความเจาะจงของเจ้าภาพในงานมงคลใหญ่ เช่น ทำบุญวันเกิดครบรอบต่างๆ ก็จะนิยมสวดเต็มทุกบทไปไม่นิยมย่อ เพราะเชื่อว่าจะทำให้ผู้เป็นเจ้าภาพนั้น มีอายุยืนยาวขึ้นจนเต็มอายุขัยเช่นเดียวกับพระปริตรที่ท่านนำมาสวดให้ฟังพระปริตรใน ๑๒ ตำนาน ในหัวข้อนี้ จะได้นำเสนอเฉพาะพระปริตรที่มีความหมายและเนื้อหารสาระ ซึ่งแตกต่างไปจาก ๑ ตำนานเท่านั้น มี ๕ พระปริตรที่เรียกว่า มหาราชปริตร ได้แก่ วัฏฏกะปริตร องคุลิมาละปริตร โพชนกปริตร อภยะปริตร (ขณฺฑนุณฺนิมิตฺต) และชยะปริตร โดยมีความหมาย และเนื้อหา ดังต่อไปนี้

^{๒๕} ธนิต อยู่โพธิ์, *อานุภาพพระปริตร*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ประยูรวงศ์, ๒๕๔๕) หน้า ๑๒.

ในสิบสองตำนานนี้ เรียกว่า มหาราชปริตร นิยมใช้ในโอกาสที่ต่างกันออกไป คือ วัฏฏกปริตร สวดเพื่อป้องกันอัคคีภัย อังคุลิมาลปริตร สวดเพื่อให้คลอดบุตรง่าย โภชนกปริตร สวดเพื่อให้ผู้ป่วยฟังจะได้คลายความกังวลด้านจิตใจและปลงสังขารจนโรคทางใจบางชนิดหายขาดได้ อภัยปริตร สวดเพื่อแก้ฝันร้ายต่างๆ และชาวพุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่นิยมสวดก่อนนอน ถือว่าทำให้ไม่ฝันร้ายและทำให้ฝันดีเห็นนิมิตอันเป็นมงคล หรือเรียกแบบชาวบ้านว่าสวดยันทุนแก้ฝันร้าย และยังนำไปสวดแก้เคราะห์อีกด้วย

จากการวิจัยผู้ศึกษาพบว่าภูมิหลังบ้านโคกมอนเดิมจากการแยกออกจากสุวรรณภูมิมา เป็นบ้านเหล่าสวนมอนๆแตกออกไปเป็นอีกหลายหมู่บ้านมีบ้านหนองบัวชุมดินเป็นต้นอยู่มาบ้านหนองบัวชุมดินแตกออกไปอีกจึงเป็นบ้านโคกมอนในปัจจุบันจากการแตกแยกหลายครั้งชาวบ้านจึงคิดหาทางป้องกันโดยอาศัยคุณงามความดีของพระพุทธพระธรรมพระสงฆ์จึงมีการสวดพระปริตรเพื่อป้องกันชาวบ้านโคกมอนโดยการสวดพระปริตทั้งสิบสองตำนาน และ สิบสองตำนาน เพื่อให้พ้นจากภัยต่างทั้งทางกายใจชาวบ้านโคกมอนจึงถือสืบทอดกันมา

๒.๒ ความเชื่อของชาวบ้านโคกมอนต่ออานุภาพพระปริตร

ความเชื่อของชาวบ้านโคกมอนในคติถือผีสางเทวดาหรือวิญญาณเชื่อว่าในธรรมชาติทั้งหลายมี เจตภูตหรือวิญญาณที่มีอำนาจทำให้เกิดความทุกข์อาจเป็นมารร้ายผีสาง ส่วนที่ทำให้เกิดสุขอาจเป็นเทวดา สร้างภาพเหล่านั้นขึ้นตามความนึกคิดของตนเอง เป็นเทพเจ้าหรือผีสางเทวดา แล้วนับถือในภาพนั้น ความเชื่อวิญญาณบรรพบุรุษและชาวบ้านเชื่อในอำนาจของพระปริตรมากว่ามีอานุภาพในด้านต่างๆดังต่อไปนี้

๒.๒.๑ด้าน อานุภาพแห่งพระรัตนตรัย

พระปริตรเป็นชื่อของพระพุทธมนต์ที่มีอานุภาพเพื่อป้องกัน รักษา ด้านทาน ดังที่กล่าวแล้ว โดยเป็นบทสรรเสริญคุณของพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ รวมเรียกว่า พระรัตนตรัย ซึ่งแปลว่า วัตถุที่บันดาลความชื่นชมยินดีอย่างยิ่ง ให้เกิดแก่จิตของสัพบุรุษทั้งหลาย ชื่อว่า รตน สามารถแยกวิเคราะห์ออกได้ ๓ ศัพท์ คือ ร-ต-น คือ อถ วา รमितพุ รมนติ วา เอตถาติ ร ทุกฺคตี ตรนติ อติกุมนติ เอเตน สรณํ คตาติ ตํ สรณํ คเต สุกตนิพพานานิ เนตติ นํ รณฺจ ตณฺจ ตํ นณฺจาติ รตนํ แปลว่า วัตถุชื่อว่า ร เพราะว่า อันบุคคลพึงยินดี หรือเป็นเหตุยินดีของบุคคล ชื่อว่า ต เพราะว่า ข้ามคือล่วงเลยทุกคติ ได้แก่ เป็นเหตุให้ถึงสรณะ ชื่อว่า น เพราะว่าเมื่อบุคคลถึงสรณะแล้วย่อมนำไปสู่สุคติและนิพพาน รวมความว่า ชื่อว่า รตนะ เพราะเป็นวัตถุที่น่ายินดี เป็นเครื่องข้ามทุกคติให้

ถึงสรณะ และนำไปสู่สุคติและนิพพานได้^{๓๐} ดังนั้น พระรัตนตรัยนี้ จึงเป็นสรณะอันประเสริฐ นำ
 เคารพสักการะ ทรงคุณานุภาพดังปรากฏในคัมภีร์ฎีกาแห่งที่ฌณิกาย สิลขันธวรรค ๖ ถึง ๕ ประการ
 คือ จิตตีกัมม หุคฺคณฺณ อตุลฺลํ ทูลลภทฺตฺสนํ อโนมสฺสตุตฺตปริโกถํ รตนํ เตน วุจฺจติ แปลว่า พระรัตนตรัย
 ทรงคุณานุภาพ ๕ ประการ คือ เป็นวัตถุที่น่าเคารพ มีคุณค่ามาก ไม่มีรัตนะใดจะเทียมเท่า ประสบ
 พบเห็นได้ยากยิ่งมิใช่วิสัยของคนชั้นต่ำจะถึงได้ ดังนั้น ท่านจึงเรียกว่า รตนะ^{๓๑}

ผู้เข้าถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ ย่อมได้รับภวสมบัติและโกคสมบัติเป็นอันสงฆ์ ตามที่
 พระผู้มีพระภาคตรัสไว้ในขุททกนิกายว่า ผู้ใด ถึงแล้วซึ่งพระพุทธเจ้า พระธรรมและพระสงฆ์ว่าเป็น
 สรณะ ผู้นั้นย่อมเห็นอริยสัจ ๔ ด้วยปัญญาอันชอบ กล่าวคือ ทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ อสังขตธรรมอัน
 เป็นที่ก้าวล่วงเสียซึ่งทุกข์และอริยมรรคอันประกอบด้วยองค์ ๘ อันช่วยให้เข้าถึงซึ่งธรรมอันเป็นที่
 ดับทุกข์ สรณะนี้แลเป็นสรณะอันเกษม สรณะนี้เป็นสรณะอันสูงสุด บุคคลอาศัยสรณะนี้แล้ว ย่อม
 หลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้บทสวดมนต์ที่กล่าวถึงพระรัตนตรัย ก็เพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคล และ
 เพื่อให้เกิดพุทธานุสสติ ธรรมานุสสติ และสังฆานุสสติต่อผู้สวดและผู้ฟัง แต่ละบทได้ยกเอาพระพุทธ
 พจน์ในพระไตรปิฎกมาสวดหลายตัวอย่าง ดังนี้

บทนมัสการ คำว่า นโม หมายถึงกิริยาอาการที่แสดงความนอบน้อมที่แสดงออกทาง
 ไตรทวาร หมายถึงพระพุทธรัตนโดยเฉพาะ ไม่ว่าในพิธีใดก็ตาม ก่อนอื่นก็ต้องตั้งนโมก่อนแล้ว
 จึงสวดบทอื่นต่อไป เป็นการแสดงออกในแง่ของความเคารพบูชาอย่างสูงสุด โดยการเปล่งอุทาน
 วาจาว่า นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ๓ ครั้ง ดังมีตัวอย่างในพระไตรปิฎกที่แสดง
 ให้เห็นถึงความนอบน้อมโดยการตั้งนโม เช่น

พรหมายูพราหมณ์ พอได้รับทราบถึงกิตติศัพท์ว่า พระพุทธเจ้ามีพระมหาปรีสลักษณะ
 ครบ ๓๒ จากอุตตรมานพศิษย์ของตน ถึงกับเปล่งอุทานวาจาวานโมถึง ๓ ครั้ง ๑๒๐ หรืออา
 รมทัณฑพราหมณ์ พอได้ทราบถึงกิตติศัพท์ของพระพุทธเจ้าจากพระมหากัจจายนเถระ ถึงกับแสดง
 การระด้วยการเอาผ้าเจียวกุญชรเข้าน้อมอัญชลีพร้อมกับเปล่งอุทานวาจาว่า นโม ถึง ๓ ครั้ง และ
 โดยเฉพาะในรัตนสูตร ซึ่งเป็นบทสวดมนต์ที่แสดงให้เห็นถึงคุณความดีของพระรัตนตรัย คือ ความ
 ดีของพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ และนำมาซึ่งความเป็นสิริมงคลด้วยอานุภาพพระรัตน
 ะนั้นรัตนสูตรแสดงให้เห็นถึงการยกย่องความศักดิ์สิทธิ์ของพลังอำนาจคุณความดีที่บริสุทธิ์ของพระ
 พุทธ พระธรรม พระสงฆ์ที่มีอานุภาพในการทำให้เมืองเวสาลีพ้นจากภัยทั้ง ๓ คือ พุพภิกภัย ข้าว
 ยากหมากแพง ภัยจากมนุษย์ และภัยจากโรคระบาด ด้วยเหตุที่อาชุว์ฒนกุมารอยู่ท่ามกลางอานุภาพ
 แห่งพระรัตนตรัยเป็นเวลาถึง ๗ วัน ๗ คืน ยักษ์และภยันตรายทั้งปวงจึงไม่อาจจะกล้ากรายคุกคาม

^{๓๐} มณีสารมณฺหฺสา. ๑/๑/๒๓.

^{๓๑} ที.สี.ฎีกา. (ไทย) ๑/๑๓.

ชีวิตของอายุวัฒน์กุมารได้ จึงส่งผลให้อายุวัฒน์กุมารรอดพ้นจากมรณภัย^{๓๒} ด้วยเหตุที่อายุวัฒน์กุมาร อยู่ท่ามกลางอำนาจแห่งพระรัตนตรัยเป็นเวลาถึง ๗ วัน ๗ คืน ชักยันและยกยันตราทั้งปวงจึงไม่ อาจจะกล้ากรายคุกคามชีวิตของอายุวัฒน์กุมารได้ จึงส่งผลให้อายุวัฒน์กุมารรอดพ้นจากมรณภัย อำนาจแห่งกับพระรัตนตรัย มีความสัมพันธ์กันในภาวะแบบความเชื่อถือ น้อมรับมา และปรับใช้ ให้เข้ากับการดำเนินชีวิตของตนเอง และสังคมแวดล้อม เพื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้าน กับความเชื่อในพระรัตนตรัยจะพิจารณาได้โดยอาศัยขอบข่ายของความเชื่อดังคำอธิบายต่อไปนี้^{๓๓}

คำว่า เชื่อ หมายถึงเห็นตามด้วย มั่นใจ ไว้วางใจความเชื่อ (Beliefs) หมายถึงเห็นด้วย มั่นใจ ไว้วางใจ และนับถือ ใจยอมรับว่าจริง แต่ต้องมีความรู้ตัวและความเข้าใจ เป็นผลอันเนื่องมาจาก ความคิดและความรู้สึกของตัวเองเท่านั้น โดยไม่มีการพิสูจน์ เป็นทัศนคติของแต่ละบุคคลในการที่จะยอมรับสิ่งที่ได้รู้ ได้เห็น โดยไม่ต้องการเหตุผลมาอธิบายและเป็นการยอมรับอันเกิดอยู่ใน จิตสำนึกของมนุษย์ต่อพลังอำนาจเหนือธรรมชาติที่เป็นผลดีหรือผลร้ายต่อมนุษย์หรือสังคม แม้ว่า พลังอำนาจเหนือธรรมชาติเหล่านี้ไม่สามารถจะพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริง แต่มนุษย์ในสังคมหนึ่ง ยอมรับและให้ความยำเกรง^{๓๔} การยอมรับหรือการยึดมั่นนี้อาจมีหลักฐานที่จะพิสูจน์ได้หรือไม่ มีหลักฐานที่จะพิสูจน์สิ่งนั้นให้เห็นจริงก็ได้กล่าวโดยสรุปความเชื่อเป็นสิ่งที่มนุษย์ค่อยๆเรียนรู้และ ทำความเข้าใจโลกที่เป็นมานานหลายพันปี และเชื่อว่ามีอำนาจลึกลับที่จะทำให้มนุษย์ได้รับผลดี ผลร้าย เมื่อมนุษย์กลัวอำนาจลึกลับนั้น ก็จะกระทำการต่างๆ เพื่อมิให้ถูกลงโทษและเพื่อให้อำนาจ นั้นพึงพอใจ ต่อมาจึงมีพิธีกรรมต่างๆ เพื่อบูชาเช่นสรวงเทพเจ้า เพราะเชื่อว่าสิ่งทั้งหลายทั้งปวงที่เกิดขึ้นต้องมีผู้บันดาล ให้มนุษย์ตั้งเทพเจ้าประจำสิ่งนั้นๆ ขึ้นความเชื่อเกิดจากสภาพที่บุคคลให้ ความมั่นใจเห็นคล้อยตาม และพร้อมที่จะปฏิบัติตามสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แล้วนำไปถ่ายทอดให้บุคคลอื่น ได้ทราบ เพื่อต้องการให้เกิดความมั่นใจเห็นคล้อยตาม และปฏิบัติตามด้วย โดยไม่คำนึงว่าความเชื่อ นั้นๆมีเหตุผลที่สามารถพิสูจน์ได้หรือไม่ และชี้ให้เห็นว่าความเชื่อของคนมีมูลเหตุมาจากความไม่รู้ ความไม่รู้ทำให้เกิดความกลัว ครั้นเมื่อมีความกลัวแล้วจึงคิดสร้างความเชื่อขึ้นมาเพื่อให้เป็นที่พึ่ง ทางใจ ความเชื่อบางอย่างอาจหมดความจำเป็น ไม่มีประโยชน์ และไม่มี ความหมายโดยตรงต่อชีวิต

^{๓๒} พระมหาดวงรัตน์ จีวรตโน (กิจประภานนท์). “อิทธิพลของสัมมปทัฏฐกถาเรื่องอายุวัฒน์กุมาร ต่อประเพณี สืบชะตาของล้านนา ” หน้า ๕๐ พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๓๓} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น, ๒๕๔๖), หน้า ๓๗๒.

^{๓๔} สัมภาษณ์ นางลา ปาโส, ชาวบ้านโคกมอน , วัน ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๕

ผลในอนาคตชาวบ้านโคกมอนทำตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาโดยปกติแล้ว จิตของมนุษย์จะระคนไปด้วย ความโลภ ความโกรธ และความหลง มีอคติธรรม ๔ ประจําในขันธสันดานเป็นพื้นอยู่แล้ว แต่หากมาสวดมาสาธยายพระปริตรประจําหรือท่องบ่นพุทธานุสสติคุณ สังฆคุณ เจริญจิตแล้ว ย่อมปรับสภาพจิตให้มีคุณภาพ มีคุณธรรม และรู้จักบำเพ็ญคุณประโยชน์เกื้อกูลต่อบุคคลอื่น เช่น รู้จักการช่วยเหลือเพื่อนบ้าน ช่วยเหลือสังคมของตนเอง ช่วยเหลือคนยากจนโดยไม่เห็นแก่ตนจนเกินไปแล้วถือว่า การประสพภาวะวิฤติของชีวิตย่อมมีเหตุปัจจัยที่สัมพันธ์กันกับการประกอบพิธีสวดพระปริตรเพื่อต่ออายุผลที่ดีในปัจจุบันจะตามให้ผลในอนาคต ชาวบ้านโคกมอนคิดว่าจะต้องเอาชีวิตรอดพ้นภัยต่างๆอันเป็นผลในอดีตกาลได้ โดยการนิมนต์พระภิกษุสงฆ์มาสวดพระปริตร และได้รับความสุขจากการประกอบพิธีสวดพระปริตรเพื่อต่ออายุในบทสวดมนต์จึงถือได้เป็นการทำความดีให้ลูกหลานในอนาคตเพื่อสืบทอดต่อไป

จึงสรุปว่าการให้ผลทั้งในปัจจุบันและในอนาคตชาวบ้านมีความสุขทั้งกายและใจเพราะเชื่อในการประกอบพิธีสวดพระปริตรเพื่อต่ออายุของคณะสงฆ์วัดบ้านโคกมอนเจตนา จึงประกอบพิธีสืบต่อกันมาที่ชาวบ้านเคยทำและเห็นผลในปัจจุบันชีวิตจึงนำไปสู่การแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาชีวิตที่เกิดขึ้น โดยใช้พิธีกรรมเป็นสื่อตามคติความเชื่อที่ให้ผลในปัจจุบันและอนาคตอันเกิดขึ้น

๒.๒.๓ การดำรงชีวิตที่เป็นสุข

ชาวโคกมอนจะประกอบพิธีสวดพระปริตรเพื่อต่ออายุบนฐานความเชื่อเรื่องการให้ผลแล้ว ยังมีฐานความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องมงคลแฝงอยู่อย่างลึกซึ้ง ตามอิทธิพลความเชื่อในเรื่องอายุวัฒนะกุมารที่ประสพกับแต่สิ่งที่เป็นมงคล เพราะเหตุแห่งการเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าซึ่งถือว่าเป็นบรมครู เป็นนาถะที่พึ่งอันประเสริฐทั้งของมนุษย์และเทวดาทั้งปวง ได้แสดงพุทธการวตา ธรรมการวตา และสังฆการวตา อายุวัฒนะกุมารได้บูชาพระรัตนตรัยซึ่งเป็นบุคคลที่ควรบูชาดังคำกล่าวที่ว่า พระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า และพระอริยสาวก ชื่อว่า ปุชนียบุคคล จึงถือว่าให้เกิดมงคลแก่ชีวิต^{๓๖}

นอกจากนี้การดำรงชีวิตและสวัสดิมงคล ได้มีการให้ทานและได้มีโอกาสฟังธรรม ได้เห็นสมณะ ได้นั่งโกส ได้บารุงผู้มีกิเลสอันสงบแล้ว มีกาย วาจา จิต และปัญญาอันอบรมแล้ว จึงนับว่าเป็นมงคลต่ออายุอย่างยิ่ง ด้วยอิทธิพลความเชื่อเรื่องมงคลที่แฝงอยู่ในพิธีสวดพระปริตรเพื่อต่ออายุของ ชาวโคกมอนจึงได้ประกอบพิธีพิธีสวดพระปริตรเพื่อต่ออายุเพื่อก่อให้เกิดสิ่งที่เป็นมงคลแก่ชีวิตตามที่ปรากฏในเรื่องอายุวัฒนะกุมารอันจะส่งผลให้ชีวิตได้รับความสุขความเจริญ รอด

^{๓๖} สัมภาษณ์ นายสมบุรณ์ แสนมาตย์, ชาวบ้านโคกมอน, วันที่ ๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๕.

พ้นจากอุปสรรคอันตรายทั้งหลายทั้งปวง ซึ่งเป็นอิทธิพลที่ส่งผลให้ชาวโลกมอมได้ถือปฏิบัติมา ทั้งยังประกอบพิธีให้แก่สัตว์ บ้าน และหมู่บ้าน เพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคลแก่บุคคล สัตว์เลี้ยง สิ่งที่ตนอาศัยอยู่ พิธีกรรมเหล่านี้ประกอบขึ้นโดยวิวัฒนาการมาจากบุคคลที่ประกอบพิธีแล้วทำมีความสุขความเจริญมีมงคลเกิดขึ้นในการดำรงชีวิต จึงทำให้คิดถึงสิ่งที่อยู่รอบข้างเพื่อให้มีความสุขความเจริญเช่นเดียวกัน

สุชีพ ปุญญานุภาพ กล่าวว่าส่วนมงคลชีวิต ๓๘ ประการ ได้แก่ เหตุแห่งความสุข ความก้าวหน้าในการดำเนินชีวิต ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงไว้ให้พุทธศาสนิกชนได้พึงปฏิบัติ นำมาจากบทมงคลสูตรที่พระพุทธเจ้าตรัสตอบปัญหาเทวดาที่ถามว่า คุณธรรมอันใดที่ทำให้ชีวิต ประสบความเจริญหรือเป็น มงคลของชีวิต ซึ่งพระพุทธองค์ตอบว่ามี ๓๘ ประการ เป็นบันไดแห่งความเจริญ ๓๘ ขั้นความจริง มงคลสูตร ๓๘ ประการนั้น มีประโยชน์มากถ้านำไปปฏิบัติ (มิใช่การรับแต่น้ำมนต์ที่ประพรม การรับน้ำมนต์โดยไม่ปฏิบัติจะไม่เกิดประโยชน์) จะเป็นมงคลแก่ผู้ปฏิบัติ ตามอย่างแท้จริง พระพุทธองค์ทรงเทศนาเรียงลำดับข้อไว้อย่างมีระเบียบดียิ่ง เพื่อให้เป็นหลักปฏิบัติตามลำดับอายุของมนุษย์ เริ่มแต่ ปฐมวัย, มัชฌิมวัย และ ปัจฉิมวัย โดยขอยกตัวอย่างดังต่อไปนี้^{๓๘}

ปฐมวัยในที่นี้ข้อกำหนดว่ามนุษย์ที่มีอายุไม่เกิน ๒๕ ปี เรียกว่าปฐมวัย ปกติเป็นวัยที่ยังไม่สมควรจะออกครองเรือนตามลำพังตน ควรเป็นวัยแห่งการศึกษาเล่าเรียน เป็นระยะเวลาของการเตรียมตัวที่จะออกไปครองเรือนในอนาคต มักจะอยู่ในความปกครองของบิดามารดา พวกปฐมวัยควรปฏิบัติตามมงคลสูตรตั้งแต่ข้อ ๑ ถึงข้อ ๑๐ อย่างเคร่งครัด คือ

๑. ไม่ให้คบคนพาล (เพื่อจะได้ไม่ตกต่ำในทางที่ชั่ว)
๒. ให้คบบัณฑิต (เพื่อให้พบแต่ความเจริญรุ่งเรืองของชีวิต)
๓. ให้บูชาบุคคลที่ควรบูชา (เพื่อให้เกิดแบบอย่างที่ดี)
๔. ให้อยู่ในถิ่นที่เหมาะสม (เพื่อสะดวกในการศึกษาเล่าเรียน)
๕. ให้สะสมบุญเรื่อยไป (เพื่อเป็นทุนไปสู่ความสุขสำเร็จ)
๖. ให้ตั้งตนไว้ชอบ (เพื่อให้มีเส้นทางชีวิตที่ถูกต้อง)
๗. ให้เป็นผู้ฟังมาก (เพื่อจะได้มีความรอบรู้)
๘. ให้ศึกษา ศิลปวิทยา (เพื่อให้มีพื้นฐานการประกอบอาชีพการงานที่ดี)
๙. ให้มีระเบียบวินัยดี (เพื่อให้มีหลักการที่ดีในการดำรงชีวิต)
๑๐. ให้มี วาจาสุภาพดี (เพื่อให้เกิดความมีเสน่ห์ในตัวเอง)

^{๓๘} สุชีพ ปุญญานุภาพ, มงคลสูตร ๓๘, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า

ถ้าผู้ที่มีอายุภายใน ๒๕ ปีแรกของชีวิต ได้ลงมือปฏิบัติตามมงคลสูตรเพียง ๑๐ ข้อ ดังกล่าวนี้นี้ บุคคลเหล่านี้จะเป็นคนดี เข้าไหนเข้าได้ เพราะสังคมต้อนรับ ปราศจากผู้รังเกียจ พระพุทธองค์ทรงสั่งสอนเพื่อประโยชน์แก่ปวงชน ถ้าเราเคารพพระพุทธองค์อย่างแท้จริงแล้ว เราก็สมควรนำมงคลสูตรของพระพุทธองค์มาเป็นข้อปฏิบัติอย่างจริงจัง เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิตของตน ซึ่งนับว่าเป็นมงคลแก่ตนเองเป็นอย่างยิ่ง

มัชฌิมนิเทศน์ ขอกำหนดว่ามนุษย์ที่มีอายุตั้งแต่ ๒๖ ปี ถึงอายุ ๕๐ ปีเรียกว่าอยู่ในช่วงมัชฌิมนิเทศน์ เป็นวัยที่ต้องดำเนินชีวิตไปตามลำพัง ไม่ควรจะต้องพึ่งพิงบิดามารดาอีกต่อไป ต้องออกไปเผชิญกับเหตุการณ์ของสังคมโลก เป็นวัยที่จะต้องตั้งตัวตั้งหลักฐาน รับผิดชอบในการดำรงชีวิต ในมัชฌิมนิเทศน์ควรปฏิบัติตามมงคลสูตรเพิ่มขึ้นอีก ๒๐ ข้อ ตั้งแต่ข้อ ๑๑ ถึงข้อ ๓๐ คือ

๑๑. ให้ บำรุงบิดามารดา (เป็นการแสดงความกตัญญูรู้คุณคน)
๑๒. ให้ สงเคราะห์บุตรธิดา (เป็นแบบอย่างที่ดี)
๑๓. ให้ สงเคราะห์ภรรยา (เป็นการแสดงความรับผิดชอบ)
๑๔. ไม่ให้การทำงานอาภูล (กิจการงานใดไม่คั่งค้าง)
๑๕. ให้ บำเพ็ญทาน (จิตใจจะมีเมตตาสูง)
๑๖. ให้ ประพฤติธรรม (เพื่อความสงบของชีวิต)
๑๗. ให้ สงเคราะห์ญาติ (เกิดเคราะห์ร้ายก็มีญาติช่วย)
๑๘. ให้ ประกอบการงานดี ไม่มีโทษ (อาชีพสุจริตชีวิตปลอดภัย)
๑๙. ให้ เว้นจากการทำบาป (เพื่อไม่ต้องชดใช้หนี้กรรม)
๒๐. ให้ เว้นจากการเสพของเมา (ให้เป็นคนมีสติอยู่เสมอ)
๒๑. ไม่ให้ประมาทในธรรมทั้งหลาย (ให้มีความคิดรอบคอบ)
๒๒. ให้ เคารพบุคคลที่ควรเคารพ (เราจะได้รับความเคารพตอบ)
๒๓. ไม่ให้เย่อหยิ่ง (จะมีคนให้ความนับถือ)
๒๔. ให้ มีสันโดษ (จิตใจจะไม่วุ่นวาย)
๒๕. ให้ มีความกตัญญู (เพื่อให้เป็นแบบอย่างที่ดี)
๒๖. ให้ พังธรรมตามกาล (เพื่อให้มีดวงตาเห็นธรรม)
๒๗. ให้ มีขันติ (จิตใจจะมีความสุขสงบ)
๒๘. ให้ เป็นผู้ว่าง่าย (ทำให้ได้รับความรักจากผู้อื่น)
๒๙. ให้ เข้าหาสมณะผู้สงบ (ทำให้เข้าใจธรรมะที่แท้จริง)
๓๐. ให้ สนทนาศรรคมตามกาล (ทำให้มีปัญญาเพิ่มพูน)

ถ้ามนุษย์อายุระหว่าง ๒๖ ปี ถึง ๕๐ ปี ได้ลงมือปฏิบัติตามมงคลสูตรของพระพุทธองค์ เพิ่มขึ้นอีก ๒๐ ข้อ ตั้งแต่ข้อ ๑๑ ถึงข้อ ๓๐ ดังกล่าวนี้นี้ บุคคลเหล่านั้นจะประสบแต่ความสุขความเจริญรุ่งเรืองในการดำรงชีวิต จะไม่ประสบความทุกข์ แม้ในขณะที่ถึงอายุขัยที่จะตาย วิญญาณก็จะไปสู่สุคติโลกสวรรค์ ถ้าจะกลับมาเกิดเป็นมนุษย์ ก็จะได้เกิดเป็นมนุษย์ที่มีฐานะสูง ถ้าเราเคารพพระพุทธองค์อย่างแท้จริงแล้ว เราก็สมควรนำมงคลสูตรของพระพุทธองค์มาเป็นข้อปฏิบัติ เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิตของตน ความเป็นมงคลก็จะเกิดแก่ตนเองและครอบครัว

ปัจฉิมวัยในที่นี้ ขอกำหนดว่ามนุษย์มีอายุตั้งแต่ ๕๑ ปี ถึงสิ้นอายุขัย เป็นระยะชีวิตที่จะต้องช่วยตัวเองแสวงหา อริยทรัพย์ อริยสมบัติ เพราะเป็นช่วงเลยถึงกลางของชีวิต เดินทางเข้าสู่บั้นปลายของชีวิตเหมือนต้นไม้ใกล้ฝั่ง จะล้มลงเมื่อใดก็ได้ ควรจะช่วยตนเองในการสร้างอริยสมบัติก่อนตาย ซึ่งไม่มีใครจะช่วยเราได้ โดยช่วยให้วิญญาณของเรามีคุณสมบัติสูงกว่าเดิม วิธีช่วยตัวเองนับว่าดีที่สุดนั้น คือการหาโอกาสฝึกอบรมพัฒนาจิตใจ ด้วยการวิปัสสนากรรมฐาน อาจจะศึกษาเรื่องความตายเพื่อจะได้ตายนอสมมติ คือการหลุดพ้นจาก สังสารวัฏ ไม่ควรให้ตายในสมมติ คือการหมุนเวียนอยู่ในวัฏสงสารเท่านั้น การตายในสมมตินั้น จะต้องกลับมาเกิดเพื่อรับความทุกข์ต่อ ๆ ไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด วิธีปฏิบัติเพื่อให้ตายนอสมมตินั้น คือการปฏิบัติตามมงคลสูตรของพระพุทธองค์ โดยปฏิบัติเพิ่มขึ้นอีก ๘ ข้อ ตั้งแต่ข้อ ๓๑ ถึงข้อ ๓๘ คือ

๓๑. ให้บำเพ็ญเพียรเผากิเลสให้หมดไป (ด้วยการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน)

๓๒. ให้ประพฤดิพรหมจรรย์ (ออกบวช หรือ บวชใจด้วยเนกขัมมบารมี)

๓๓. ให้เห็นแจ้งในอริยสัจ (ให้ตระหนักรู้ในทุกข์ และเหตุที่เกิดทุกข์ การดับทุกข์ และวิธีดับทุกข์)

๓๔. ให้ทำนิพพานให้แจ้ง (วิปัสสนาภาวนาจนได้นิโรธสมบัติ)

๓๕. ไม่ให้จิตหวั่นไหวในโลกธรรม (ทำจิตไม่ให้คิดยึดในลาภ/ยศ/สรรเสริญ/สุข)

๓๖. ไม่ให้จิตเศร้าหมอง (ทำจิตให้เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน)

๓๗. ไม่ให้จิตมีมลทิน (ทำจิตให้เป็นอุเบกขาตลอดเวลา)

๓๘. ให้มีจิตเกษม (ไม่ให้มีเครื่องดึงรั้งไว้ในภพคือถึงซึ่งพระนิพพาน)

ในมงคลสูตรของพระพุทธผู้มีพระภาคเจ้า ตั้งแต่ข้อ ๓๑ ถึงข้อ ๓๘ นี้ มีพุทธประสงค์จะให้ช่วยตัวเองไปทาง โลกุตตรธรรม ช่วยให้ได้ตายนอสมมติ คือการหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด เป็นการหลบหนีการเกิด เพราะว่า พระตถาคต สั่งสอนให้ตระหนักว่า การเกิดเป็นทุกข์ ชาวพุทธที่มีอายุตั้งแต่ ๕๑ ปีขึ้นไป เมื่อบุตรธิดามีอาชีพการงาน หรือสามารถดำรงชีวิตได้ตามลำพังแล้ว หรือทรงตัวได้ดีบนขาของเขาได้แล้ว ชาวพุทธผู้มีอายุสูงก็สมควรช่วยตนเองไปในทาง โลกุตตรวิสัย ควรฝึกอบรมพัฒนาจิตใจ ด้วยการวิปัสสนากรรมฐานให้มาก และให้บ่อยหากปฏิบัติตามมงคลสูตร

ของพระพุทธองค์เช่นนี้ความเป็นมงคลก็จะเกิดแก่วิญญูชนของตน เมื่อกายแตกละจากโลกนี้ไป วิญญูชนของตนก็จะไปสู่ สุตติภูมิ หรือพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง^{๓๕}

จึงสรุปได้ว่าชาวบ้านโคกมอมีความเชื่อถึงอำนาจของพระรัตนตรัยว่าสามารถ ป้องกัน รักษาผู้ที่ระลึกถึงคุณของพระรัตนตรัยเป็นสรณะ เพราะเมื่อชาวบ้านโคกมอมีความเชื่อ ว่ากรรมมีผลต่อการดำรงชีวิตในปัจจุบัน ย่อมที่จะหาทางป้องกันไม่ให้กรรมที่ตนทำนั้นเกิดขึ้นอีก จึงหันมาสวดพระปริตรเพื่อให้ตนพ้นจากภัยทั้งปวงได้

๒.๓ ความเชื่อด้านการสวดพระปริตรต่ออายุ

ชาวบ้านโคกมอมีความเชื่อต่อการสวดพระปริตรว่าสามารถที่จะปกป้องตนให้พ้นจาก ภัยอันตรายทั้งปวงได้ ทางด้านความเชื่อเช่นนี้มีมาตั้งแต่สมัยพระพุทธกาลเพราะในสมัยพุทธกาลก็มี ความเชื่อเรื่องการสวดมาแล้วในยุคก่อนการเกิดขึ้นของพระพุทธศาสนานั้น มีธรรมเนียมการสวด มนต์เพื่อป้องกันภัยคุ้มครองตนเองเรียกว่าปริตรอยู่ ซึ่งพระพุทธองค์ทรงอนุญาตให้ภิกษุหรือภิกษุณี สามารถที่จะนำมาสวด เพื่อปกป้องคุ้มครองตนเองให้มีความสุขปลอดภัยจากภัยอันตรายต่างๆ ได้

การสวดพระปริตรนั้นถือว่าเป็นบทสวดมนต์หรือเป็นมนต์ที่มีมาก่อน แต่เป็นที่น่า สังเกตว่าไม่ทรงอนุญาตให้เรียนคิริจลนาวิชาหรือคาถาประเภทเวทย์มนต์ต่างๆ หากแม้ว่าใคร เรียนก็ต้องถูกปรับโทษ แสดงให้เห็นว่าการเรียนคาถาหรือมนต์นั้นทรงอนุญาตเฉพาะมนต์ ประเภทการป้องกันภัยเท่านั้นอย่างไรก็ตาม นอกจากจะมีหลักฐานเกี่ยวกับพระปริตร ซึ่งพอที่จะ อนุมานได้ว่า มีการสวดมนต์ในยุคต้นของพระพุทธศาสนาแล้ว การสวดมนต์ในความหมายทั่วไปที่ ไม่เกี่ยวข้องด้วยการใช้ เพื่อปกป้องตนเอง แต่เป็นบทสวดมนต์ที่พระสงฆ์หรืออุบาสกอุบาสิกา ผู้มา วัดจะนำไปใช้หรือสวดกันนั้น สันนิษฐานว่า น่าจะเป็นการนำเอาพระธรรมเทศนาของพระพุทธ องค์ เช่น ธรรมจักรกัปปวัตตนสูตร อาทิตยปริยาสูตร ดังที่ยกตัวอย่างมาดังนี้

พระอานนท์เป็นผู้ทรงจำไว้แล้วนำมาบอกต่อแก่พระภิกษุในสมัยนั้นให้นำไป ศึกษาเล่า เรียนปฏิบัติกันเชิงมุขปาฐะต่อไป ซึ่งการสวดมนต์และบทสวดมนต์ในยุคต้น ก็ไม่ได้มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้เกิดความขลัง ความศักดิ์สิทธิ์แต่หากต้องการให้เกิดความชำนาญ ในการท่องและสามารถ นำเอา หลักธรรมในบทสวดมนต์ มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันหรือเพื่อรักษาคำสอนนั้นไม่ให้ เสื่อมสูญไปเท่านั้น 4 ครั้งต่อมา เมื่อพระพุทธองค์ได้ปรินิพพานแล้ว ก็มีการทำการสังคายนาร้อย กรองพระธรรมวินัย นับจากยุคหลังการสังคายนาครั้งที่ ๑ เป็นต้นมาการทรงจำพระธรรมวินัยถือ

^{๓๕} สุชีพ ปุญญานุภาพ, มงคลสูตร ๓๘, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๓๔-๓๖.

เป็นเป็นลักษณะของการ สวดมนต์อย่างหนึ่ง ซึ่งเมื่อเวลาผ่านไปพระพุทธศาสนาก็ได้มีวิวัฒนาการ และเผยแผ่ไปยังนานประเทศตามกาลสมัย แต่วัฒนธรรมด้านการสวดมนต์ก็ได้มีการสืบทอด เรื่อยมาควบคู่ไปกับการธำรงรักษาคำสอนของพระพุทธองค์ไว้โดยการสืบทอดกันในเชิงมุขปาฐะ และบางส่วนก็ได้กลายมาเป็นบทสวดที่มุ่งจะก่อให้เกิดอานุภาพ ดังจะเห็นได้จากผลงานของพระ อรรถกถาจารย์จากการศึกษาเกี่ยวกับความเชื่ออานุภาพการสวดพระปริตรในส่วนพระสงฆ์ส่วน ใหญ่ จะนิยมสวดมนต์เจ็ดตำนานแลโดยทั่วไป คือ นิยมสวดไชยน้อยบ้าง บทสวดไชยใหญ่บ้างใน งานมงคลทั่วไปต่อท้ายพระปริตรสิบสองตำนานนั่นเอง แต่หากเป็นงานอวมงคลหรืองานที่ เกี่ยวข้องการสวดสะเดาะเคราะห์ ก็จะสวดถอดสวดถอนและสวดอุบาทว์เพื่อปัดรังคราญนั้นให้ หหมดไป ด้วยพุทธานุภาพ ธรรมานุภาพและสังฆานุภาพ เพราะเนื้อหาที่นำไปสวดนั้น หากแปลเป็น ภาษาไทยแล้ว ก็จะเป็นการนำเอาพุทธุคุณ ธรรมคุณ และสังฆคุณไปสวดปวารณา ให้แปลกไปจาก พระปริตรทั่วไป มีลักษณะทางความศักดิ์สิทธิ์ความขลังในการสวด แต่หากวิเคราะห์ ภาษาไทยบ้าง ภาษาอีสานท้องถิ่นบ้างเนื้อหาให้ดีก็เป็นการยกย่องคุณพระรัตนตรัยนักปราชญ์ชาวอีสานได้ ดัดแปลงคำบาลีผสมกับคำผญาหรือปดัญญูไร ความอัปมงคลในสถานที่แห่งนั้นๆได้^{๔๐}

สรุปว่าชาวบ้านโคกมอมีความเชื่อต่อการสวดพระปริตรว่าสามารถที่จะปกป้องตนให้พ้น จากภัยอันตรายทั้งปวงได้โดยที่ชาวบ้านยังเชื่อในบทสวดต่างๆที่พระสงฆ์สวดด้วยเพื่อปกป้อง คุ้มครองตนเองให้มีความสุขปลอดภัยและมีอิทธิฤทธิ์ป้องกันในด้านต่างๆได้

๒.๓.๑ ด้านการจัดกัณฑ์ ลางร้าย และฝันร้าย

พระปริตรที่นิยมนำมาสวดในการขจัดปัดเป่าภัยอันตรายต่าง ๆ นั้น ตลอดจนลางร้าย และฝันร้าย ก็จะได้แก่ อภัยปริตรบ้าง (ยันทุนนิมิตตังฯ) โดยจะสวดอุณห์สววิชยคาถาต่อท้ายด้วย เสมอ เพื่อเพิ่มความขลังให้แก่การปัดเป่า เช่น

- ๑) สวดเพื่อปัดเป่าเคราะห์และภัยต่างๆ ได้ดี
- ๒) ทำให้มีสติระแวดระวังภัยต่างๆ ได้ดี
- ๓) สวดเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจแก่ผู้ป่วยได้เป็นอย่างดี
- ๔) สวดแล้วทำให้ไม่ฝันร้าย แต่ฝันดีมีโชคลาภ ไม่ฝันลามกหรือน่ากลัว

พระปริตรที่นิยมนำมาสวดในการปัดเป่าอุบาทว์และบาปเคราะห์ต่างๆ ได้แก่ เทเวศตาอุยโย ชนะคาถา (ทุกขปปีตตาฯ พันธามิ สัพพะโส) บ้าง, ขันธปริตรแบบย่อ (มา กัญจิ ปาปะมาคะมา ฯลฯ

^{๔๐} พระมหาบุญชวน เดชธมฺโม, (รักษารธรรม) “ศึกษาพิธีกรรมการสวดพระปริตรในจังหวัด มหาสารคาม ” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต ,(บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย, ๒๕๕๒). หน้า ๗๓.

ลัมมาสัมพุทธานัง) บ้าง, และบางครั้งอาจจะสวดมงคลจักรวาลใหญ่ (สิริธัมมิตีเตโชฯลฯ) เพิ่มอีกก็ได้ ซึ่งมีอานุภาพหลายประการ คือ

๑) เป็นที่พึงพอใจของผู้ประสบกับความทุกข์

๒) มีประสิทธิภาพจริง เช่น ดังครั้งในเมืองไวสาลีเกิดทุพภิกภัย ข้าวขาดมากแพ่งอาหารไม่สมบูรณ์ ประชาชนอดอยาก จึงต้องสวดครณะสูตร

๓) พระปริตรบางปริตร เมื่อสวดแล้วรักษาโรคบางอย่างได้จริง เพราะการรักษาโรคมี ๒ ทาง คือ โรคทางกาย และโรคทางใจ เนื่องจากใช้พลังของจิตหรือกำลังของสมาธิในการรักษาจึงเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ หากโรคนั้น ไม่ร้ายแรงจนเกินไป อานุภาพในการสวดป้องกันโจรภัย อัคคีภัย ภูตผี และสัตว์ร้ายผลจากการศึกษา พบว่า พระปริตรที่นิยมนำมาสวดในการป้องกันโจรภัย อัคคีภัย ภูตผีและสัตว์ร้าย^{๑๑} เช่น การสวดพระพุทฺธคุณ (อิติปิโส ฯลฯ ณะคะวาติ), พระธรรมคุณ (สวากขาโตฯลฯ ญาณุหิตติ) และพระสังฆคุณ (สุปะฏิปันโน ฯลฯ โลกัสสาคิ) และที่จะขาดเสียไม่ได้ คือ กรณียะปริตร แบบย่อ (เมตตัญจะ ฯลฯ ปุณะ เรตติ) และสวด วัฏฏกะปริตร (อตฺถิ โลเก ฯลฯ) ยกตัวอย่างได้ดังนี้

๑) สวดป้องกันอัคคีภัยได้ เช่น คาทานกัณฐหรือวัฏฏกะปริตร นิยมทำเป็นผ้ายันต์หรือผ้าประเจียดทำเป็นของขลังก็มีโดยครูอาจารย์ พระเกจิผู้มีความถนัดในด้านนี้โดยเฉพาะ แต่หากสวดปกติก็ถือว่าเป็นการป้องกันอัคคีภัยได้เช่นกัน แต่ต้องไม่ประมาทเล่นเล่อ

๒) กรณีการสวดป้องกันโจร นิยมสวดเมตตาคือ กรณียะปริตร เช่น หากโจรจะมาทำร้ายในบ้าน แต่พอเข้าไปสู่บ้านนั้นแล้ว ก็กลับใจไม่ถือเอาสิ่งของใดๆ คิดมือไปเลย และไม่ทำร้ายบุคคลในบ้านหลัง นี้เกิดขึ้นจริง

๓) การสวดเพื่อป้องกันภูตผีและสัตว์ร้าย ก็เช่นกัน เมื่อไปปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานในป่าเขาถ้ำเนาไพร จะต้องประสบกับปัญหาอย่างหนึ่ง คือ วิญญาณของสัมภเวสีที่คอยมารบกวนและสัตว์ร้ายต่างๆ เช่น งูเห่า งูจงอาง แมงป่อง ตะขาบ เป็นต้น มารบกวน จนไม่สามารถที่จะทำให้สมาธิได้ จำเป็นต้องสวดพระปริตรเพื่อปัดเป่าและได้ผลเป็นอย่างดี^{๑๒} พิธีกรรมในการสวดพระปริตรนั้น มีความนิยมมาแต่โบราณกาล เนื่องจากการสวดหรือสาธยายพระปริตร นอกจากจะทำให้ผู้สวดและผู้ฟังมีสมาธิจิตที่ตั้งมั่นในอารมณ์กรรมฐานแน่วแน่แล้ว ยังทำให้จิตใจไม่กระวนกระวาย รู้สึกปลอดโปร่ง โล่งเย็น สะอาด สว่างและสงบระงับจากเครื่องรบกวนจิต (นิวรณ์ธรรม) ไปได้ชั่วขณะ หากมี

^{๑๑} สัมภาษณ์ นายไกร นาแก้ว, ชาวบ้านโลกมอน, วันที่ ๑๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๕.

^{๑๒} พระมหาบุญชวน เดชธมฺโม (รักษารธรรม) “ศึกษาพิธีกรรมการสวดพระปริตรในจังหวัดมหาสารคาม” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๘๑-๘๓.

การสวดเป็นประจำทุกวัน ย่อมทำให้หน้าตาแจ่มใส จิตใจเบิกบาน ไม่เศร้าหมองเพราะถูกบาปอกุศลต่างๆ มีความโกรธ คอยรบกว่น นอกจากนั้น ยังทำให้กุศลที่ยังไม่เกิดให้เจริญยิ่งขึ้นไป อีกอย่างหนึ่ง

๒.๓.๒ ป้องกันภัย

อานุภาพในการสวดคุ้มครองรักษาให้แคล้วคลาดปลอดภัยจากการศึกษา พบว่า พระปริตรที่นิยมนำมาสวดในการคุ้มครองรักษาให้แคล้วคลาดปลอดภัยนั้น ได้แก่ โมรปริตร (อุเทยฺยจักขุมา ฯลฯ) หรือคาถานกยูงทอง โดยใช้ร่วมกับนะโมการอัฐฐะกะคาถา (นะโม ๘) ไม่ใช่พระปริตรโดยตรง เนื่องจากแต่งขึ้นใหม่ในรัชกาลที่ ๕ เช่น

๑) ทำให้ผ่อนหนักเป็นเบาได้ในบางกรณี เช่น การขับจีรยนต์ การประสบอุบัติเหตุ อื่นๆ แต่ก็เอาตัวรอดมาได้อย่างปาฏิหาริย์

๒) ทำกิจกรรมบางอย่าง ก็ทำให้เจริญรอดตัวทุกครั้ง ไม่ล้มเหลว

๓) รักษาทรัพย์สมบัติในบ้านเรือน ไม่ให้โจรผู้ร้ายมาลักขโมยหรือฉกชิงวิ่งราวได้อย่างไม่น่าเชื่อ และแม้จะพยายามนำไปแต่ก็ไม่อาจนำไปได้ จะต้องได้กลับคืนมาเหมือนเดิม

พระปริตรนั้น มีความว่า บรรดาเวทมนต์ทั้งหลาย ที่ถือกันว่าเป็นมนต์ลี้ลับและศักดิ์สิทธิ์ สามารถที่จะสวดเพื่อปัดเป่าบรรดาอุปัทวันตรายภัยพิบัติ ขจัดภูตผีปีศาจและขับไล่เหล่าอมนุษย์ที่เลวร้าย ป้องกันสรรพภัยจากโจรจากไฟ ปัดเป่าเสียฉัญไชยและดาวร้าย บาปเคราะห์ ขจัดนางชั่วและฝันร้าย ทั้งสรรพสิ่งอวมงคล ตลอดจนเสียงนกที่ก่อความรำคาญไม่เป็นพึงใจ ฯลฯ และนำมาซึ่งความเย็นใจ คลายทุกข์ มีความเกษมสุข สวัสดิมีชัยประสบสิ่งมิ่งมงคล เจริญด้วยอายุ วรรณะ สุขะ พละ ทุกประการ เวทมนตร์ทั้งหลายนั้น ก็คือพระปริตรต่างๆ ในพระพุทธศาสนา ที่เรียกกันว่า สัตตปริตร คือ เจ็ดตำนาน และทวารสปริตรคือ สิบสองตำนาน อันเป็นพระพุทธมนต์มีเดชถือกันว่า มีอานุภาพแผ่ไปทั่วสากลจักรวาล ส่วนคำว่า สวด ได้แก่ การท่องบ่น หรือสาธยายคำสอนทางพระพุทธศาสนา มีวัตถุประสงค์ ๒ ประการคือ ๑) สวดธรรมเพื่อรักษาพระศาสนา ๒) สวดพระปริตร เพื่อคุ้มครองป้องกันอันตราย^{๔๓}

๒.๓.๓ ปราบมาร

พระปริตรที่นิยมนำมาสวดในการสวดสัสมิชัยชนะแก่มารศัตรูและมีอายุยืน ได้แก่ การสวดถวายพรพระ (พาหุง สะหัสสะมะภินิมมิตะสาวุธันตัง ฯลฯ) ที่พระพุทธเจ้าทรงชนะมารถึง ๘ ครั้ง มงคลจักรวาลน้อย (นิยมนำสวดเริ่มแต่ อายุวาทะโก ฯลฯ) และ ชัยมงคลคาถา (ชะยันโต โพธิยา มูเล ฯลฯ) ส่วนตัวอย่างจากผลการศึกษา พบว่ามี ๒ ลักษณะความเชื่อ ได้แก่

^{๔๓} สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า, ตำนานพระปริตร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งเรือง, ๒๕๑๔), หน้า ๒๐๗.

๑) กลุ่มที่เชื่อว่า พระปรีตบางปรีต เมื่อสวดเป็นประจำแล้ว ย่อมมีอานิสงส์ทำให้มีอายุยืนยาวขึ้น เพราะว่า ผู้สวดจะมีสุขภาพจิตที่เข้มแข็งและสุขภาพที่มั่นคง แน่วแน่ ดังนั้น จึงสามารถที่จะเอาชนะต่อโรคร้ายต่างๆ ได้ดีกว่าคนที่ไม่เคยสวดพระปรีต และผู้สวดพระปรีต มักจะถือศีล ๕ หรือศีลอื่นๆ แล้วแต่สถานะของตน อีกทั้งรักษาสุขภาพทางกายประกอบอีกทางหนึ่งด้วย จึงจะได้ผลดี

๒) กลุ่มที่สองเชื่อว่า พระปรีตเป็นเพียงส่วนประกอบย่อยเท่านั้น เพราะคนที่มีอายุยืนจะต้องรู้จักเลือกบริโภคอาหารที่เหมาะสม เว้นการดื่มมีแอลกอฮอล์ พักผ่อนให้เพียงพอ มีสติปายะครบถ้วน จึงจะมีสุขภาพทางกายและทางจิตที่ทำให้มีอายุยืนนับ ๑๐๐ ปี เช่น คุณตา คุณยายที่อยู่ในหมู่บ้าน ก็จะสวดมนต์ไหว้พระ ทำงานปกติในแต่ละวัน ถือการปฏิบัติธรรมเป็นใหญ่ ไม่สนใจต่อวัตถุสิ่งของสมัยใหม่ ทำตัวให้สบาย ไม่เป็นภาระของบุคคลอื่น ช่วยเหลือตนเองในเบื้องต้นได้ เพราะสุขภาพจิตดี สุขภาพการก็แข็งแรง จึงทำให้มีอายุยืนเกือบทุกคนในชนบท^{๔๔}

จะยกตัวอย่างในอัฐรัชชมงคลคาถามาพอสังเขปดังนี้

บทที่ ๑ กล่าวถึงชัยชนะที่มีต่อพญามาร ซึ่งเป็นเทวดามีจกาทิภูฐานสูง

บทที่ ๒ กล่าวถึง ชัยชนะที่มีต่ออาฬวกยักษ์

บทที่ ๓ กล่าวถึงชัยชนะที่มีต่อช้างนาฬาคีรี

บทที่ ๔ กล่าวถึงชัยชนะที่มีต่อองคุลิมาล

บทที่ ๕ กล่าวถึงชัยชนะที่มีต่อนางจิญจมาณวิกา

บทที่ ๖ กล่าวถึง ชัยชนะที่มีต่อสัจจนครนถ์

บทที่ ๗ กล่าวถึงชัยชนะที่มีต่อนันโทปนันทนาคราช

บทที่ ๘ กล่าวถึงชัยชนะที่มีต่อพกาพรหมซึ่งชัยชนะทั้งหมดนั้นเมื่อนำมาจัดกลุ่มหรือประเภทของบุคคลาธิษฐานที่ผู้แต่งนำมาเป็นเค้าโครงเรื่องได้ กลุ่ม ดังนี้

๑) กลุ่มมนุษย์ ได้แก่ คาถาที่ ๔ องคุลิมาล คาถาที่ ๕ นางจิญจมาณวิกา คาถาที่ ๖ สัจจนครนถ์

๒) กลุ่มมาร ได้แก่ คาถาที่ ๑ พญามารและเหล่าเสนา

๓) กลุ่มสัตว์ ได้แก่ คาถาที่ ๒ ช้างนาฬาคีรี

๔) กลุ่มอมนุษย์ ได้แก่ คาถาที่ ๓ อาฬวกยักษ์ และคาถาที่ ๗ นันโทปนันทนาคราช

๕) กลุ่ม เทวดา ได้แก่ คาถาที่ ๘ พกาพรหม

^{๔๔} พระมหาบุญชวน เตชธมฺโม ,(รักษารธรรม) “ศึกษาพิธีกรรมการสวดพระปรีตในจังหวัดมหาสารคาม” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต ,(บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย , ๒๕๕๒).หน้า ๗๔.

จะเห็นได้ว่า การนำเอาเรื่องราวเชิงบุคคลาธิษฐานมาแต่งเพื่อที่จะอธิบายถึงชัยชนะเหนืออุปวันตรายต่าง ๆ ของพระพุทธองค์ซึ่งเราสามารถพิจารณาได้จากแผนภาพ ดังนี้^{๔๕}

การชนะเหนืออุปสรรคของพระพุทธองค์ทั้ง ๘ ประการนั้น ทรงชนะโดยลำดับดังนี้คือ คาถาที่ ๑ ชนะด้วยการอธิษฐานบารมีที่ทรงบำเพ็ญมาทั้ง ๑๐ ประการ ตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ทำให้ทรงเอาชนะมารได้ คาถาที่ ๒ ชนะด้วยการปราบคนโหดร้าย ไม่มีศีลธรรมให้เป็นคนดี คาถาที่ ๓ ทรงชนะด้วยเมตตาจิต คาถาที่ ๔ ทรงชนะโดยการฝึกผู้ที่หลงผิดคือองคุลิมาล คาถาที่ ๕ ทรงชนะด้วยการเป็นผู้นิ่งต่อสิ่งที่ไม่เป็นความจริง คาถาที่ ๖ ทรงชนะด้วยการได้วาทีโดยข้อเท็จจริง คาถาที่ ๗ ทรงชนะด้วยการแสดงฤทธิ์เพื่อกำหลาบผู้มีฤทธิ์ คาถาที่ ๘ ทรงชนะโดยการแสดงฤทธิ์เพื่อปรับทัญญูของผู้ที่เป็นมิฉนาคทัญญู^{๔๖} พระพุทธองค์ทรงชนะอุปสรรคทั้ง ๘ ประการโดยทรงมีชัยชนะดังนี้ คือ คาถาที่ ๑ ทรงชนะด้วยทานบารมี คาถาที่ ๒ ทรงชนะด้วยขันติบารมี คาถาที่ ๓ ทรงชนะด้วยเมตตาบารมี คาถาที่ ๔ ทรงชนะด้วยการบันดาลฤทธิ์ คาถาที่ ๕ ทรงชนะด้วยวิธีการอันสงบ (นิ่ง) คาถาที่ ๖ ทรงชนะด้วยปัญญา คาถาที่ ๗ ทรงชนะด้วยการแสดงฤทธิ์ คาถาที่ ๘ ทรงชนะคนเห็นผิดด้วยปรีชาญาณ^{๔๗} การชนะปัญหาหรืออุปสรรคของพระพุทธองค์ตามแนวทางของบทสวดมนต์พุทธอัฐชยมงคลคาถา ดังนี้ คาถาที่ ๑ ทรงชนะด้วยการอธิษฐานทานบารมี คาถาที่ ๒ ทรงชนะด้วยความอดทน คาถาที่ ๓ ทรงชนะด้วยเมตตาจิต คาถาที่ ๔ ทรงชนะด้วยการใช้ฤทธิ์ฝึกใจผู้หลงผิด คาถาที่ ๕ ทรงชนะโดยการใช้ความสงบสยบความวุ่นวาย คาถาที่ ๖ ทรงชนะด้วยการปรับวาทะแก่ผู้มีความเห็นผิด คาถาที่ ๗ ทรงชนะด้วยวิธีการแสดงฤทธิ์ ต่อผู้มีฤทธิ์ คาถาที่ ๘ ทรงชนะด้วยการข่มผู้มีศักดิ์ด้วยฤทธิ์^{๔๘}

๒.๓.๔ บันดาลโชคลาภ

ชุมชนชาวบ้านโคกมอนทุกวันนี้ ส่วนใหญ่จะมีความเชื่อในเรื่องโชคลาภหรือดวงชะตาเคราะห์ดี เเคราะห์ร้าย ชอบดูฤกษ์ดีดูยามดี เชื่อในคำทำนายทายทักเป็นต้น บ้านโคกมอนมีความเชื่อในเรื่องโชคลาภในการสวดอัฐชยมงคลคาถาที่พระพุทธเจ้าทรงชนะมารแล้วจะทำให้บันดาลโชค

^{๔๕} ญัตฐธรรณฺ ฆาธา “ศึกษาวิเคราะห์บทสวดมนต์พุทธอัฐชยมงคลคาถา (คาถาพาหุง)”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๕๗.

^{๔๖} เสฐียรพงษ์ วรรณปก, คาถาพาหุง : คาถาแห่งชัยชนะอันยิ่งใหญ่ของพระพุทธองค์, ม.ป.ป., หน้า ๑๓.

^{๔๗} ทองย้อย แสงสินชัย, พุทธชัยมงคลคาถา(คาถาพาหุง), (กรุงเทพมหานคร : ลานอโศกเพรสส์กรุ๊ป, ๒๕๓๕) หน้า ๘ - ๑๐.

^{๔๘} ประสาน ทองภักดี, พุทธวิธีชนะ, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๔ - ๕.

ลากได้ และสังคมเราทุกวันนี้ก็เหมือนดังที่ปรากฏในสื่อหนังสือพิมพ์ และสื่อโทรทัศน์ที่เสนอให้เห็นอยู่เสมอๆ เกี่ยวกับประชาชนแห่กันไปขอโชคกลางตามปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น มีการจุดธูปบูชาเพื่อขอโชคกลางเช่น วัวออกลูกมาตัวเดียวมี ๒ หัว ต้นไม้้ออกดอกมาเป็นรูปคล้ายพญานาค จอมปลวกโผล่ขึ้นมาเป็นรูปคล้ายหัวพญานาค ก็เชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเคารพบูชานั้นจะให้โชคให้ลาภ เมื่อได้เห็นข่าวที่ปรากฏตามสื่อเช่นนั้นก็คิดว่า สังคมส่วนใหญ่ก็มีพฤติกรรมเช่นนี้เหมือนกันกับตน จึงไม่เก้อเขินที่จะมีพฤติกรรมเช่นนั้นบ้าง และยังตนเองมีความคิดความเชื่อในเรื่องนี้

อยู่เป็นทุนเดิมอยู่แล้วยิ่งเพิ่มความมั่นใจที่จะมีพฤติกรรมในลักษณะนี้ขึ้นไปอีกโดยธรรมชาติของมนุษย์นั้น ย่อมต้องการอยากจะได้ในสิ่งที่ตนเองปรารถนาเสมอ ตามธรรมชาติมนุษย์เราเกิดมามีความโลภ ความโกรธ ความหลงติดนิสัยมาด้วยกันทั้งสิ้น แต่จะมีความต่างกันตรงที่ว่า คนไหนจะมีมากหรือน้อยกว่ากันเท่านั้น และในเรื่องโชคชะตาวาสนาของแต่ละคนนั้นก็ไม่มีเท่ากัน จึงควรแสวงหาหลักความจริงจากหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ที่พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงเรื่องกรรมของสัตว์โลกมนุษย์และสัตว์ทั้งหลายที่เกิดมาในโลกนี้ ย่อมเป็นไปตามกฎแห่งกรรม ตามที่ตนได้ทำเอาไว้ในอดีตชาติ เมื่อเกิดมาในโลกนี้จึงมีฐานะที่ไม่เท่ากัน จึงแตกต่างกันออกไปตามกรรมที่จำแนก เป็นธรรมชาติของมนุษย์ ที่เป็นปุถุชนคนธรรมดา คือ มีปัญญาในการรู้แจ้งเห็นจริงในสรรพสิ่งน้อยมาก และผสมไปด้วยความอิจาธิยาซึ่งกันและกัน แต่ความเป็นธรรมดานั้น ผู้ที่เข้าใจในสังขารก็จะสามารถทำได้ แต่ผู้ที่มีปัญญายังน้อย ก็จะเกิดความทุกข์ทางกายทางใจขึ้นมาได้ จึงต้องแสวงหาซึ่งความสุขด้วยการเข้าใจในหลักพุทธธรรม อันพึงมีพึงได้ตามภูมิกำลังปัญญาของตนนั้น^{๔๙} จากการศึกษา พบว่า ความเชื่อของชุมชนในเรื่องนี้ ดูเหมือนไม่เกี่ยวกับการเล่นการพนันหวยเลย แต่ชาวบ้านกลับเข้าใจว่าการทำบุญกับผีหรือวิญญาณอันศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้จะช่วยให้ตนมีโชคกลาง ได้ถูกรางวัลในการเสี่ยงโชค ซึ่งความเป็นจริงแล้ว ไม่ได้เป็นเช่นนั้นเลย ที่จะได้รับผลดีจากการเสี่ยงโชคโดยอาศัยผีหรือวิญญาณบอกหวยในแต่ละงวด ถึงแม้มีน้อยรายมาก แต่ชาวชุมชนบางเมืองบางคนบางกลุ่มก็ยังมีความเชื่อในเรื่องโชคกลางอยู่เช่นเดิม

พิชัย สุนทรสังบุญย์ ได้ให้ทัศนะเสริมไว้ว่า บุคคลย่อมมีความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทางไสยศาสตร์ และภูตผีปิศาจ ว่าสามารถจะบันดาลให้ตนมีโชคกลาง ถูกเลขถูกหวยได้ จึงทำการบนบานศาลกล่าว ไหว้วอนขอเลขขอหวยด้วยวิธีการต่างๆ^{๕๐}

สังคมไทยเป็นสังคมที่นับถือพระพุทธศาสนาจึงนิยมการทำบุญ แต่ในการทำบุญของชาวชุมชนบางเมืองนั้น นิยมทำกันตามประเพณี ฟังเทศน์ก็ฟังกันตามประเพณี พระเทศน์ในเชิง

^{๔๙} อู๋, ฤกษ์ (ไทย) ๒๒ / ๒๑๓ / ๓๓๔.

^{๕๐} พิชัย สุนทรสังบุญย์, ประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ตำรวจและคดีเตือนใจสำหรับนักพัฒนา, (อุตรธานี : ม.ป.ป.), หน้า ๑๐ - ๑๘.

เปรียบเทียบให้ผู้ฟังได้นำไปคิด แต่บางครั้งฟังแล้วไม่เข้าใจและตีความหมายของหลักธรรมผิดไป หลักพุทธธรรมนั้นจะต้องปฏิบัติตามจึงจะเกิดประโยชน์ แต่ชาวบ้านมักจะเลือกเอาวิธีที่ไม่ต้องลงทุนลงแรงมาก ซึ่ง พระเทพวรคุณ (สมาน สุเมโธ) ได้สรุปประเด็นเกี่ยวกับการแสวงหาทรัพย์ไว้ว่า คนเราควรแสวงหาทรัพย์โดยชอบธรรม แม้จะมีวิธีการ

แสวงหาทรัพย์ถึง ๓ วิธีก็ตาม คือ (๑) เสี่ยงโชควาสนา (๒) เทวดาอุดหนุน (๓) ลงทุนลงแรง ซึ่งการแสวงหาทรัพย์โดยการเสี่ยงโชค เล่นการพนันประเภทต่างๆ มีน้อยคนที่จะสร้างฐานะได้ เพราะการเสี่ยงโชคด้วยการเล่นการพนันหวนนั้นมีแต่จะทำให้เสียทรัพย์ฝ่ายเดียว อาจมีลูกบ้างแต่ไม่ทุกงวด เงินที่ได้มางวดหนึ่งอาจไม่เท่าเงินที่เสียไปในหลายๆ งวดด้วยซ้ำ และเงินที่ได้มาในลักษณะเสี่ยงโชคเช่นนี้มักจะถูกโกง การอ่อนวอนต่อเทวดาเพื่อช่วยให้ตนร่ำรวยและไม่อยากจะทำงาน วิธีนี้ก็มีย่อยที่จะสร้างฐานะได้ ส่วนหลักการข้อสุดท้ายนั้นให้รู้จักช่วยเหลือตนเองโดยใช้แรงกายแรงใจในการทำงาน หนักเอาเบาสู้อย่างไม่ท้อถอย ทำน้อยได้น้อยทำมากได้มาก วิธีนี้ทำให้สร้างฐานะมั่นคงได้ในทางเศรษฐกิจ แต่ชาวบ้านฟังเทศน์แล้วตีความหมายผิดไป กลับเห็นการหาทรัพย์ด้วยวิธีเสี่ยงโชควาสนา หรือสวดอ้อนวอนขอพรจากเทวดาเพื่อนำไปเสี่ยงโชคซื้อหวยต่อไป ด้วยเห็นพระสงฆ์เสนอวิธีการหาทรัพย์ซึ่งตรงกับความเชื่อของคนที่มีอยู่ก่อนแล้วจึงมั่นใจและยึดเป็นหลักในการหาทรัพย์ต่อไป จึงเป็นผลทำให้ชาวมุขมณฑลเมืองมีความนิยมในการเล่นการพนันหวนกันอย่างแพร่หลายหลักพุทธธรรมที่ผู้นำมุขมณฑลมาปกครองและบริหารมุขมณฑลเมืองนั้นยังไม่ตรงกับหลักการแก้ปัญหาพฤติกรรมโดยตรง กล่าวคือเป็นหลักธรรมที่เกี่ยวกับการปกครองมากกว่าหลักการที่นำมาใช้แม้จะมีส่วนเกี่ยวข้องบ้าง แต่ยังไม่ปฏิบัติไม่ครบและไม่ต่อเนื่อง ผู้นำที่อาศัยหลักจารีตประเพณี ก็เป็นการปฏิบัติตามประเพณีเท่านั้น

เพราะมุขมณฑลเมืองส่วนใหญ่ยังไม่ทราบเลยว่า หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพนั้นเป็นอย่างไร การไม่เข้าใจในหลักธรรมอันเป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิตที่ดี มุขมณฑลเมืองส่วนหนึ่งจึงไม่เห็นความสำคัญของการนำหลักพุทธธรรมมาเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตของตน จึงทำให้ปัญหาต่างๆ ดังกล่าวแล้วข้างต้นเกิดตามมา การจะแก้ปัญหาต้องแก้ที่ตัวบุคคล ซึ่ง พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้เสนอแนวปฏิบัติเพื่อการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน อันเป็นพื้นฐานชีวิตของพุทธศาสนิกชนว่า กฎห้าข้อชาวพุทธควรดำเนินชีวิตโดยละเว้นจากความชั่ว ๑๔ ประการ อันได้แก่ กามกิเลส ๔ อคติ ๔ และอบายมุข ๖ แล้วจึงเตรียมชีวิตด้วยการคบหาคน รู้จักแยกแยะว่า ผู้ใดเป็นมิตรแท้ มิตรเทียม ให้รู้จักจัดสรรทรัพย์ให้ดีกว่าทำหน้าที่ให้ถูกต้องกับบุคคลที่อยู่รอบข้าง พร้อมทั้งปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ซึ่งเป็นการวางรากฐานที่ดีให้แก่ชีวิต แล้วดำเนินชีวิตให้เข้าถึงจุดมุ่งหมายและประโยชน์ที่ตามองเห็น คือ การพึ่งตัวเองได้ในทางเศรษฐกิจของสังคม

และขั้นประโยชน์ที่ตามองไม่เห็น คือความดีงาม ความสุขทางใจ และเข้าถึงประโยชน์อันสูงสุด คือการเข้าถึงอิสรภาพของชีวิต^{๕๐}

พระปริตรนี้จะมีอานุภาพตามที่ปรากฏในบทอาารธนาให้พระสงฆ์แสดงสวดพระปริตรอยู่ ๓ ประการ คือ

๑) สามารถป้องกันหรือต้านทานภัยวิบัติทั้งปวงให้หายไป เช่น ภัยจากธรรมชาติภัยจากโจร ภัยจากพระราช ภัยจากมนุษย์

๒) สามารถยังความสำเร็จของสมบัติทั้งหลายให้เกิดขึ้นได้ เช่น ความมียศ มีลาภหรือความสวัสดิต่าง ๆ

๓) สามารถกำจัดทุกข์ภัยและโปรดภัยทั้งปวงได้ ซึ่งอานุภาพทั้ง ๓ ประการนี้ถือได้ว่าเป็นสิ่งที่พึงหวังหรือจะพึงเกิดขึ้นเมื่อมีการกล่าวหรือสวดพระปริตรอันเป็นมงคลของพระพุทธศาสนา ซึ่งหากผู้สวดสามารถที่จะบริกรรมหรือพร่ำบ่นให้ขึ้นใจเป็นปัจจุบันหรือกระทำบ่อย ๆ ผลที่พึงหวังดังกล่าวก็จะเกิดขึ้นอย่างแน่นอนจนเกิดผลสัมฤทธิ์ได้ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า การที่จะทำให้เวทมนต์มีความศักดิ์สิทธิ์นั้นจะต้องมีวิธีการดังนี้

๑) ผู้สวดจะต้องตั้งจิตให้เป็นสมาธิ โดยเชื่อว่าจิตที่เป็นสมาธิจะมีพลัง ในการแผ่ไปให้ถึงหรือจะเป็นเดชอำนาจที่จะแผ่ไปยังผู้อื่น ๆ หรือกำกับให้การสวดมนต์นั้นศักดิ์สิทธิ์

๒) ต้องมีความเชื่อต่อครูอาจารย์ เทพเจ้าผู้สั่งสอนอย่างเคร่งครัด

๓) การสวดจะต้องมีการบริกรรมเพื่อให้เกิดลมหายใจในหรือปรานวายุให้เป็นเสียงสั้นสะท้อนให้สะท้อนออกมาจาก ภายในแล้วแผ่ไปกระทบกับอากาศข้างนอกเป็นการใช้กฎของความกระเทือนทางคลื่นเสียง โดยเฉพาะถ้าเป็นเสียงที่มีอานุภาพก็ย่อมจะแผ่ไปได้ไกล

๔) ผู้สวดจะต้องมีความบริสุทธิ์ทั้งทางกาย จิต (ยกเว้นเวทมนต์ดำที่ผู้สวดนั้นจะต้องฝึกฝนแต่เรื่องที่เลวร้าย)

การสวดมนต์หรือการรำพระเวทย์จึงจะสัมฤทธิ์ผลจำแนกได้เป็น ๓ ประการ คือ

๑) การสวดมนต์นั้นเป็นไปเพื่อการสรรเสริญแสดงคุณความดีของพระพุทธองค์ดังปรากฏในรัตนสูตร

๒) การสวดมนต์นั้นแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อบุคคลเช่น กรณีเมตตสูตร ที่มุ่งอธิบายถึงการแผ่เมตตาให้กับผู้อื่น

^{๕๐} พระโมจิต สุขเมโธ (คัมภีร์), “หลักพุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาพฤติกรรมการเล่นการพนันห่วยในชุมชน” วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๑๒๑-๑๒๒.

๓) การสวดมนต์นั้น แสดงถึงความคิดของเหล่าเทวดาทั้งหลายที่เลื่อมใสใน

พระพุทธศาสนาจะพึงรักษาพระพุทธศาสนาเช่นในเทวดาอุยโยชนกาลา

๔) การสวดมนต์นั้นเป็นการแสดงถึงอำนาจของพระปริตรที่สามารถห้าม, ป้องกัน หรือต้านทานความชั่วร้ายต่างๆ ได้

การไหว้พระสวดมนต์เป็นประเพณีที่นิยมกันมาแต่โบราณกาลแม้ในปัจจุบัน พุทธศาสนิกชนก็ยังให้ความนิยมสวดกันอยู่โดยทั่วไปไม่ว่าจะสวดมนต์ตอนเช้าก่อนก้าวออกจากบ้านไปทำงานครั้นกลับถึงบ้านตอนเย็นสวดมนต์ก่อนนอนอีกรอบ เป็นต้น บางท่านมีจิตศรัทธาในการสวดมนต์มากอยากให้คนอื่นได้หันมาสวดมนต์เหมือนกับตน เพราะได้เห็นผลอัศจรรย์บางอย่าง และเพื่อนำใจให้เกิดศรัทธาเป็นฐานพัฒนาปัญญาต่อไป

ดังนั้นในการสวดมนต์ด้วยตนเองก็ดี หรือเวลาฟังพระหรือผู้อื่นสวดให้ฟังก็ดีการสวดพระปริตรนั้น มีอำนาจอำนาจคุ้มครอง ป้องกันอันตรายภัยพิบัติต่าง ๆ เกิดความสุขสวัสดิมีชัย และยังถือว่าเป็นมงคล ไม่มีคำสาปแช่งให้ร้าย เป็นการให้พร แสดงความปรารถนาดี ด้วยหลักธรรมสำคัญสองข้อคือสัจจกิริยา และ เมตตาผู้สวดพระปริตรมีเมตตาจิตเป็นเบื้องต้น แล้วสวดด้วยจิตจะช่วยขจัดปัดเป่าให้เขาพ้นทุกข์ ตามความมุ่งหมายของพระปริตร และ ขณะสวดมีจิตใจมั่นคง ไม่ฟุ้งซ่าน พระปริตรจะบำบัด ขจัดปัดเป่า ป้องกัน คุ้มครอง มีเดช มีอำนาจ การเปล่งเสียงพระปริตรด้วยจิตที่เลื่อมใส ศรัทธาอย่างแท้จริง พร้อมกับจินตนาการเชื่อว่าเป็นยาวิเศษที่มีสรรพคุณชะงัด ไม่น้อยไปกว่าสมุนไพรทั้งหลาย การตั้งใจสวดย่อมแสดงถึงความเมตตารักใคร่ที่มีต่อกัน เพื่อป้องกันและปัดเป่าภัยอันตรายออกไป เป็นการน้อมนำอำนาจพระพุทธคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สัจจะ และ พระธรรม ความเมตตากรุณา ให้แผ่ออกไปกว้างขวางโดยไม่มีขอบเขต ^{๕๑}

จากการศึกษาเรื่องความเชื่อของชาวบ้านโคกมอนที่มีต่อพระสงฆ์วัดบ้านโคกมอนในพิธีสวดพระปริตรเพื่อต่ออายุ ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนชาวบ้านโคกมอนทุกวันนี้ ส่วนใหญ่จะมีความเชื่อในเรื่องโชคลาภหรือดวงชะตาเคราะห์ดี เคราะห์ร้าย ชอบดูฤกษ์ดีดูยามดี เชื่อในคำทำนายทายทักเป็นต้น เพราะวิถีชีวิตของชาวบ้านในปัจจุบัน ถือว่าเป็นวิถีชีวิตของชาวพุทธ ถ้าจะให้ประชาชนพุทธที่แท้จริงควรที่จะต้องปฏิบัติโดยการสวดมนต์ได้ถูกต้องจึงจะถือว่าเป็นชาวพุทธที่แท้จริง แต่ชาวบ้านโคกมอนยังขาดในการปฏิบัติคือมีแต่ความเชื่อแต่ยังไม่ปฏิบัติอย่างจริงจัง เมื่อชาวบ้านโคกมอนมีความเชื่อในเรื่องของการสวดมนต์เช่นนี้แล้วชาวบ้านยังเชื่ออีกว่าการสวดมนต์ยังสามารถป้องกันภัย ปรามมาร บันดาลโชคลาภ ทั้งยังสามารถต่ออายุได้อีกด้วย ทั้งหมดนี้เป็นอำนาจของการสวดพระปริตรตามความเชื่อของชาวบ้านโคกมอน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษา

^{๕๑} ไพยนต์ กาสี, พันเคราะห์พระพุทธรูป, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เสียงเชียง ๒๕๕๓),

ความหมายและความสำคัญของการสวดมนต์ในพระพุทธศาสนาและศึกษาคุณค่าของการสวดมนต์ เพื่อให้การสวดพระปริตรขลังศักดิ์สิทธิ์มากการสวดไม่เน้นความศักดิ์สิทธิ์มาก แต่เป็นกระบวนการฝึกปรี้อจิตให้มืองค์แห่งสมาธิระดับใดระดับหนึ่ง เพื่อจะได้แก้ไขปัญหาต่างๆ ในชีวิตประจำวัน เพราะว่า หากบุคคลมีจิตที่สงบแล้ว ย่อมรู้เห็นสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริงเสมอ เนื่องจากพระพุทธศาสนาถือว่า จิตเป็นนาย กายเป็นบ่าว หรือ ใจเป็นหัวหน้า ใจเป็นใหญ่ใจเป็นธรรมชาติที่ประเสริฐและทุกสิ่งสำเร็จด้วยใจ หากบุคคลมีใจดีหรือชั่ว ผลแห่งการกระทำก็จะตามติดบุคคลผู้นั้นเสมออายุยืนและศึกษาผลของการสวดมนต์ที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชน ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ต่อการศึกษาและวิจัยในเชิงลึกต่อไป